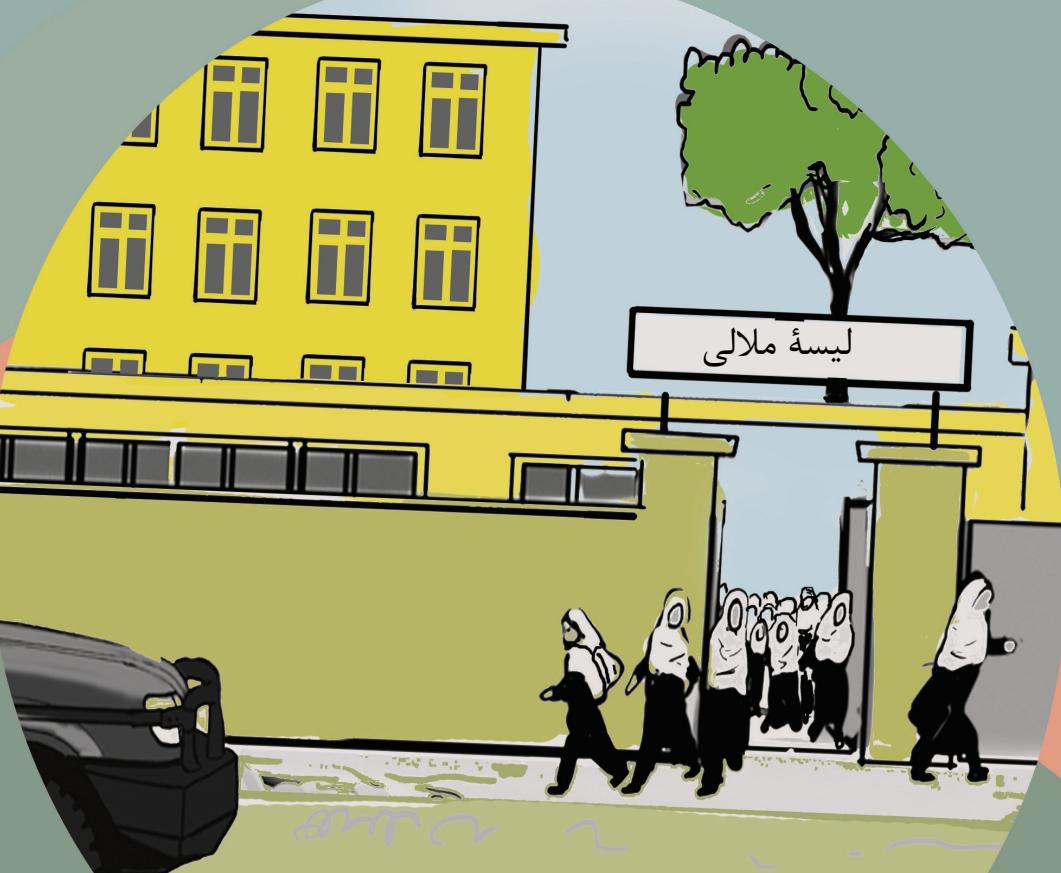

دری

صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ.ش.

دری صنف چهارم

سرود ملی

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوڅو د ازبکو	دا وطن د ټولو کوردي
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه ٻان	براھوي دي، ڦزلباش دي
لكه لمر پرشنه آسمان	دا هيوا د به تل ٿليلي
لكه زره وي جاويه دان	په سينه کې د آسيا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مو دی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت معارف

دری

صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۹ ه. ش.

مشخصات کتاب

مضمون: دری

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی بخش دری نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: چهارم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی
افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد
قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشدید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتمن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهر و ندان مؤثر، متمدن و معمaran افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهیم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوش‌چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهییه و تدوین این کتاب درسی مجданه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آنها در این راه مقدس و انسان‌ساز موقیت استدعا دارم. با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهر و ندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست عنوان‌ها

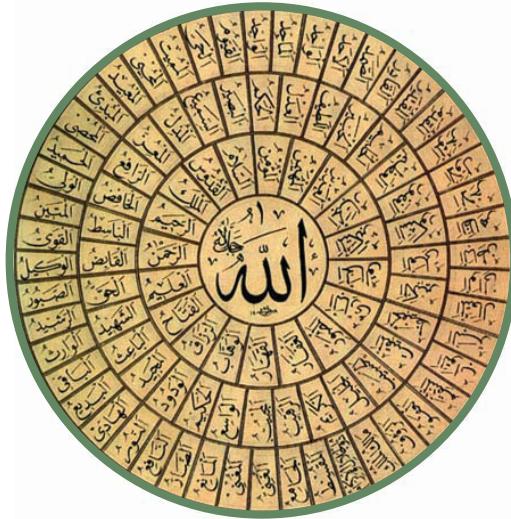
شماره درس	درس	ساعت‌های درسی	صفحه
درس اول	حمد	سه ساعت درسی	۱
درس دوم	حضرت محمد ﷺ	سه ساعت درسی	۳
درس سوم	حضرت عمر فاروق ؓ	سه ساعت درسی	۵
درس چهارم	نماز	سه ساعت درسی	۷
درس پنجم	تقوا و پرهیزگاری	سه ساعت درسی	۹
درس ششم	ترانه بهار	سه ساعت درسی	۱۱
درس هفتم	زراعت و نهال‌شانی	سه ساعت درسی	۱۳
درس هشتم	فریده و بهار	سه ساعت درسی	۱۵
درس نهم	اهمیت کتاب	سه ساعت درسی	۱۷
درس دهم	وقت‌شناسی	سه ساعت درسی	۱۹
درس یازدهم	کسب دانش	سه ساعت درسی	۲۱
درس دوازدهم	خواجه عبدالله انصاری	سه ساعت درسی	۲۳
درس سیزدهم	کلمه‌های ساده	سه ساعت درسی	۲۵
درس چهاردهم	مهربان، مثل آفتاب	سه ساعت درسی	۲۷
درس پانزدهم	نشار وطن	سه ساعت درسی	۲۹
درس شانزدهم	نصیحت	سه ساعت درسی	۳۱
درس هفدهم	استاد عبدالحق بیتاب	سه ساعت درسی	۳۳
درس هزدهم	اسم مفرد و جمع	سه ساعت درسی	۳۵
درس نزدهم	ادبیات عامیانه	سه ساعت درسی	۳۷
درس بیستم	زگهواره تا گور دانش بجوى	سه ساعت درسی	۳۹
درس بیست و یکم	مادر	سه ساعت درسی	۴۱
درس بیست و دوم	صحت و سلامت	سه ساعت درسی	۴۳
درس بیست و سوم	ضرب المثل‌ها	سه ساعت درسی	۴۵

شماره درس	درس	ساعت‌های درسی	صفحه
درس بیست و چهارم	کلمه‌های مرکب و مشتق	سه ساعت درسی	۴۷
درس بیست و پنجم	اندرزها	سه ساعت درسی	۴۹
درس بیست و ششم	آزادی	سه ساعت درسی	۵۱
درس بیست و هفتم	ترجم بر حیوان‌ها	سه ساعت درسی	۵۳
درس بیست و هشتم	صفت و رابطه آن با اسم	سه ساعت درسی	۵۵
درس بیست و نهم	حادثه ترافیکی	سه ساعت درسی	۵۷
درس سی ام	حکایت	سه ساعت درسی	۶۱
درس سی و یکم	رادیو	سه ساعت درسی	۶۳
درس سی و دوم	سخنانی از سعدی	سه ساعت درسی	۶۵
درس سی و سوم	عدد	سه ساعت درسی	۶۷
درس سی و چهارم	صلح و آشتی	سه ساعت درسی	۶۹
درس سی و پنجم	محمد طرزی	سه ساعت درسی	۷۱
درس سی و ششم	رسامی‌های من	سه ساعت درسی	۷۳
درس سی و هفتم	لطیفه‌ها	سه ساعت درسی	۷۵
درس سی و هشتم	ضمیر	سه ساعت درسی	۷۷
درس سی و نهم	علم و هنر	سه ساعت درسی	۷۹
درس چهلم	پاکیزه‌گی محیط	سه ساعت درسی	۸۱
درس چهل و یکم	میروبیس نیکه	سه ساعت درسی	۸۳
درس چهل و دوم	حکایت	سه ساعت درسی	۸۵
درس چهل و سوم	هلال احمر	سه ساعت درسی	۸۷
درس چهل و چهارم	پنسل چگونه اختراع شد؟	سه ساعت درسی	۹۱
درس چهل و پنجم	حکایت	سه ساعت درسی	۹۳
درس چهل و ششم	تأسیسات اجتماعی	سه ساعت درسی	۹۵

حمد

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و صفت‌های خداوند ﷺ را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- چرا ما هر کار خیر را با نام خداوند ﷺ آغاز می‌کنیم؟
- ۲- الله ﷺ را به کدام نام‌ها یاد می‌کنیم؟

آن که باشد خالق کون و مکان	شکرگوییم بر خدای مهربان
قوه نطق و بیان بخشیده است	آن که ما را جسم و جان بخشیده است
تا که باشد مردمان را رهبری	کرده نازل هر زمان پیغمبری
است بی‌شک بهترین انبیا	نام پاک او محمد مصطفی
رهنمای و رهبر قرآن گذاشت	بهترین چیزی که بهر ما گذاشت
بر وی و بر آل و اصحابش درود	باد هردم از خداوند ودود

شیخ عطار

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های (شکر، خالق، کون و مکان) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و روی تخته بنویسید.
- از میان کلمه‌های زیر، کلمه‌های هم‌معنا را جدا کنید و در کتابچه‌های تان بنویسید:
(خورشید، آسمان، دانش، سپهر، الله، کردگار، علم، خدا، عقل، آفتاب)
مثال: سپهر = آسمان

بشنو و بگو

- خداوند الله چه چیزها را خلق نموده است؟
- الله الله برای کی قرآن کریم را نازل کرده است؟
- بیت زیر را معنا کنید:

آن که ما را جسم و جان بخشیده است
قوه نطق و بیان بخشیده است
کرده نازل هر زمان پیغمبری
تا که باشد مردمان را رهبری

به دوستانت بگو

شیخ فرید الدین عطار، شاعر اواخر قرن ششم و آغاز قرن هفتم هجری است. عطار با داشتن آثار زیاد و ارزشمند در میان شاعران ممتاز است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
هم‌صحبتان	اصحاب	۵	زمین و آسمان	کون و مکان	۱
دعا	دروド	۶	بیان	نطق	۲
پیامبران	انبیا	۷	بسیار مهربان	ودود	۳
عطر فروش، دارو فروش	عطار	۸	دوره صد ساله، وقت و زمان	قرن	۴

متن شعر را در کتابچه‌های تان بنویسید.

حضرت محمد ﷺ

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند و بنویسن، با صفت‌ها و اخلاق حضرت محمد ﷺ بیشتر آشنا شوند.

پرسش‌ها

- ۱- در باره حضرت محمد ﷺ چه می‌دانید؟
- ۲- گفته می‌توانید که حضرت محمد ﷺ در چند ساله‌گی از جهان رحلت کرد؟

شکر حق را که پیشوایی چو مصطفی داریم

مهتر و بهتر و گزین همه

او طریقت عیان کند ما را

صلوات خدای بروی باد

امت او و دوستدار وی ایم

نظمی گنجه‌یی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- شعر زیر را دقیق بخوانید و مفهوم آن را در چند جمله بنویسید.
 پیشوایی چو مصطفی داریم
 شکر حق را که پیشوای داریم
 او طریقت عیان کند ما را

بشنو و بگو

- حضرت محمد ﷺ کی بود؟
- معنای واژه‌های زیر را بگویید:
 (طریقت، عیان، صلوات)
- در گروه‌ها پیرامون صفت‌های نیک آن حضرت ﷺ بحث نمایید.

به دوستانت بگو

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبران است که در شهر مکه مکرمہ به دنیا آمد. حضرت محمد ﷺ در سن چهل ساله‌گی در غار «حرا» به پیامبری مبعوث شد و قرآن کریم بر وی نازل گردید.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
رهبر	پیشوایی	۴	فرستاده شده	مبعوث	۱
آنچه صرف عیال و اولاد کنند.	نفقه	۵	پیامبری	رسالت	۲
آشکار	عیان	۶	فرستادن	بعثت	۳

متن درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.

حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد شخصیت بزرگوار اسلام، حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ معلومات به دست آورند.

پرسش‌ها

- ۱- کی خلفای راشدین را نام گرفته می‌تواند؟
- ۲- حضرت عمر رضی اللہ عنہ یار چندم حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم بود؟

حضرت عمر رضی اللہ عنہ پسر خطاب از بزرگان صحابه کرام بود که بعد از رحلت حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ به خلافت رسید؛ چون حضرت پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم لقب وی را فاروق گذاشت، به عمر فاروق مشهور شد.

حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ در زمان خلافتش با همه مردم در تماس بود. خانه، لباس و خوراکش از دیگران برتر نبود و همیشه از طرف شب به خانه‌ها و کوچه‌ها می‌رفت تا احوال مردم باخبر شود.

در زمان خلافت حضرت عمر رضی اللہ عنہ چنان عدالتی برقرار بود که تا امروز جهان اسلام به آن افتخار می‌کند. وی بعد از ده سال و شش ماه خلافت توسط یک شخص منافق به نام ابو لؤلؤ به عمر (۶۳) ساله‌گی در هنگام ادای نماز صبح، به شهادت رسید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- متضاد کلمه‌های: شب، آسان و عدالت را بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید و بخوانید:

* خلافت

* عدالت

* مشهور

بشنو و بگو

- حضرت عمر فاروق رض کی بود؟
- در مورد عدالت حضرت عمر فاروق چه می‌دانید؟
- معنای کلمه‌های زیر چیست؟
فاروق، عدالت، مجروح

به دوستانت بگو

در زمان خلافت حضرت عمر رض چنان عدالتی برقرار بود که تا امروز جهان به آن افتخار می‌کند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
اسمی که کسی به آن شهرت پیدا کند.	لقب	۴	فرق کننده حق و باطل	فاروق	۱
فخر کردن، بالیدن	افتخار	۵	انصاف، برابری	عدالت	۲
زخمی	مجروح	۶	جانشین	خلیفه	۳

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های تان بنویسید.

نماز

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- در یک شبانه روز چند وقت نماز می‌خوانیم؟

ز جا برخیز هنگام نماز است
در رحمت به روی خلق باز است
به آداب مسلمانی وضو کن
به سوی قبله با اخلاص رو کن
تمام لحظه‌ها دل گیرد آرام
به صبح و ظهر، عصر و مغرب و شام

محمد جواد محبت

سحر آمد مؤذن بانگ برداشت
ز هر گل دسته‌یی آواز برخاست
اگر خواهی نشاط صبحدم را
ز آب پاک جان را روشنی ده
چه خوش باشد که با یاد خداوند
چه خوش باشد نماز پنجگانه

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و معنا کنید.
- بیت زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
چه خوش که با خداوند
تمام دل گیرد.....
- معنای کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * بانگ
 - * نشاط
 - * رحمت

بشنو و بگو

- در این درس به انجام چه کارهایی توصیه شده است؟
- پیام درس چیست؟

به دوستانت بگو

از جمله پنج بنای اسلام، رکن دوم آن نماز است که خداوند الله بر آن تأکید بیشتر نموده است تا مؤمنان، نمازهای پنجگانه را در وقت معین آن ادا کنند؛ زیرا دل‌ها با یاد خداوند متعال آرام می‌گیرد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
عقيدة پاک	اخلاص	۵	آذان دهنده	مؤذن	۱
پیشین	ظهر	۶	صدا	بانگ	۲
دیگر	عصر	۷	بخشنی	رحمت	۳
شام	مغرب	۸	خوشی	نشاط	۴

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

تقوا و پرهیزگاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به اجرای اعمال شایسته و نیک عادت کنند.

- ۱- آیا می دانید که انجام دادن کارهای نیک باعث چه می شود؟
- ۲- خداوند ﷺ چرا انسان های باتقوا را دوست دارد؟

~~~~~

تقوا و پرهیزگاری صفت نیکو و پسندیده است. خداوند ﷺ همه انسان ها را برابر خلق کرده است. فقط پرهیزگاری و تقوا در پیشگاه خداوند ﷺ سبب برتری یک انسان بر انسان دیگر است.

اسلام به ما امر می کند تا متقی و پرهیزگار باشیم، به هر کار و وظیفه‌یی که گماشته می شویم، خیانت نکنیم، دروغ نگوییم، حقوق دیگران را مراعات کنیم، خداوند ﷺ را در همه جا ناظر اعمال خود بدانیم و اوامر او را بجا کرده، از نواهی او اجتناب نماییم.

حکایت می کنند: وقتی ابراهیم ادhem عارف مشهور کشور ما با غبانی می کرد. روزی صاحب باغ از او انار خواست. یک طبق انار آورد، انار ترش بود. صاحب باغ گفت: «برو، انار شیرین بیاور.» طبق دیگر آورد، آن هم ترش بود. بار سوم باز انار آورد، ترش بود. صاحب باغ گفت: «تو با غبان استی؛ اما انار شیرین و ترش را نمی دانی؟» ابراهیم در جواب گفت: من با غبان استم. وظیفه من نگهبانی و تربیت درختها و میوه ها است، نه خوردن میوه. «صاحب باغ گفت: «بدین پرهیزگاری که تو داری، گمان می کنم که ابراهیم ادhem استی.» تقوا و پرهیزگاری در پاکی نفس، نقش مهم دارد و برای انسان اعتبار و

بزرگی می‌بخشد. اشخاص متقدی و پرهیزگار در هرجا احترام می‌شوند و مورد لطف خداوند الله قرار می‌گیرند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را در وقت معین خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را بیرون نویس کنید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد و در کتابچه‌های خود بنویسید:
«تقوا، پیروی، ناظر، باگبان»
- از چهار جواب یکی را تأیید کنید: متقدی به معنای:
  - مهربانی، رحم کردن، پرهیزگار، نامهربانی

بشنو و بگو

- اسلام به ما چه امر کرده است؟
  - در گروه‌های کوچک تقسیم شده پیرامون اهمیت تقوا و پرهیزگاری صحبت کنید.
- به دوستانت بگو**
- خداوند الله همه انسان‌ها را برابر خلق کرده است. فقط پرهیزگاری و تقوا در پیشگاه الله الله سبب برتری یک انسان بر انسان دیگر است.
ابراهیم ادهم: ابواسحاق ابراهیم بن ادهم از شهزاده‌گان بلخ بود که در زهد، تقوا و خداشناسی مشهور بود.

نکت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
درگاه	پیشگاه	۴	پرهیزگاری	تقوا	۱
دوری کردن	اجتناب	۵	خداشناس	عارف	۲
نظرکننده، بیننده	ناظر	۶	جمع نهی - منع شده	نواهی	۳

در مورد تقوا و پرهیزگاری چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

ترانه بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و خصوصیات فصل بهار را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- بهار چندمین فصل سال است؟

~~~
 جان‌بخش شده نسیم گلزار
 خندیده گل و شگفتہ ازهار
 گردیده و تر زمین نمدار
 گردیده بهار و موسم کار
 افسانه‌ده گهر به بوستان ابر
 هنگام بهار وقت بذر است

دھقان جوان، بیا به صحرا
 با ماله و بیل و یوغ و اسپار
 بالیده به مرغزار سبزه
 چوپان بچه‌های چُست و چالاک
 افسرده‌گی رخت بسته از باغ
 دھقان جوان، بیا به صحرا
 با ماله و بیل و یوغ و اسپار

مايل

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های هموزن را روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:

افشانده گهر به بوستان ابر
خندیده گل و شگفتہ ازهار

- پیام اصلی درس چیست؟
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس بحث کنید.

به دوستانت بگو

- بهار فصل زیبایی و دوباره زنده شدن طبیعت است. با آمدن بهار همه موجودات شاد و خرم و سرسبز می‌شوند. در بهار موسیم کار و زحمت‌کشی آغاز می‌شود.

نکته‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
زمین نم دار آماده کشت	وَتَر	۶	باد ملایم	نسیم	۱
بلند شده، صف بسته	رسته	۷	دانه قیمتی	گهر	۲
سبزهزار	مرغزار	۸	شگوفه‌ها	ازهار	۳
پژمرده، اندوهه‌گین	افسرده	۹	تخم، دانه	بذر	۴
			باغ	حدیقه	۵

کلمه‌های (ازهار، بذر، حدیقه، نسیم، گهر و مرغزار) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید.

زراعت و نهالشانی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد زراعت، نهالشانی و فواید آن آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- چه فکر می‌کنید، ما برای چه کشت و زراعت می‌کنیم؟

زراعت و پرورش درختان یکی از عمدۀ ترین راه‌های بلند بردن اقتصاد در هر کشور است. میهن ما افغانستان یک مملکت زراعتی می‌باشد. آب و هوای افغانستان، زمینه بیشتر زراعت را مساعد می‌سازد. اکثر مردم افغانستان زراعت‌پیشه‌اند. زراعت و پرورش درختان دارای اهمیت اقتصادی زیاد می‌باشد. مردم زراعت‌پیشه‌ما ضرورت‌های زنده‌گی خود را از همین راه به دست می‌آورند و فرآورده‌های زراعتی خود را به کشورهای دیگر می‌فرستند. کشت، زراعت و پرورش درختان علاوه بر اهمیت اقتصادی برای سرسبی،

محکم شدن خاک در برابر سیلاب‌ها، جلوگیری از خشک سالی، پاک شدن هوا و صحت انسان‌ها مفید است.

با در نظرداشت اهمیت فراوان اقتصادی و نگهداری محیط زیست؛ مردم و حکومت باید باهم در زمینه ترویج و رشد بیشتر زراعت درکشور توجه داشته باشند تا از این راه، اقتصاد کشور را بلند برند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های مشکل درس را روی تخته بنویسید و بخوانید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- زراعت و نهال‌شانی چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها پیرامون حفظ و مراقبت نهال‌های غرس شده، صحبت نمایید.

به دوستانت بگو

افغانستان یک کشور زراعتی است که تمام مردم آن به زراعت و نهال‌شانی علاقه زیاد دارند. نهال‌شانی باعث سرسبی و شادابی کشور عزیز ما می‌گردد؛ پس باید در نهال‌شانی و حفظ و مراقبت نهال‌های غرس شده، سهم فعال گرفته و دیگران را نیز تشویق نماییم.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
پیداوار	فرآورده	۳	آماده	مساعد	۱
			رواج دادن	ترویج	۲

چند جمله در مورد اهمیت زراعت و نهال‌شانی در کتابچه‌های خود بنویسید.

فریده و بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند با اسم و انواع آن آشنا شوند.

۱- اسم چند هم‌صنفی خود را بگویید.

۲- نام چند حیوان، را گفته می‌توانید؟

فریده و بهار دو خواهر مهربان اند. آن‌ها با پدر و مادرشان در یک خانه کوچک و زیبا زنده‌گی می‌کنند. این خواهران مهربان باهم بازی می‌کنند، درس می‌خوانند ورزش می‌کنند و همیشه کنار هم اند، اما یک تفاوت بزرگ با هم دارند. فریده علاقه‌بی به برس کردن دندان‌هایش ندارد و همیشه فکر می‌کند که دندان‌هایش پاک است و لازم نیست دندان‌هایش را مساوک یا برس بزنند، اما بهار هر باری که غذا یا شیرینی می‌خورد، می‌رود و دندان‌هایش را با برس و مساوک پاک می‌شوید.

یک روز که فریده و بهار از مکتب برگشته بودند. فریده دندان درد شد. او با پدر و مادرش نزد داکتر رفت. آقای داکتر با مهربانی برایش گفت: چند دندانش، پوسیده و خراب شده است. فریده متوجه آن‌ها نبود و فکر می‌کرد دندان‌هایش پاک و سالم اند.

وقتی به خانه برگشت. رفت و دندان‌هایش را مساوک زد. او حالا فهمید که چقدر بد است که غذا روی دندان‌هایش بماند. فریده به پدر و مادرش قول داد که بعد از این همیشه دندان‌هایش را می‌شوید.

در داستان بالا کلمه‌های فریده، بهار، پدر، مادر، خانه، مساوک، مکتب، برس، داکتر و غیره اسم استند. اسم کلمه‌بی است که برای نامیدن اشیا، اشخاص و جاهابه کار می‌رود.

نام‌های افراد و اشیای هم نوع را اسم عام گویند؛ مانند: کتاب، درخت، میوه، شهر و غیره.

نام اشیا و اشخاص معین را اسم خاص گویند؛ مانند: احمد، ناجیه، کابل، هرات و غیره.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اسم‌ها را در آن مشخص کنید.
از میان کلمه‌های زیر اسم‌های عام و خاص آن را در کتابچه‌های تان بنویسید.
- کتابچه، قلم، خط کش، بکس _____
- بهار، فریده، یوسف، فرهاد _____
- خرگوش، پشک، موش، طوطی _____
- مکتب، خانه، شفاخانه، کتابخانه _____
- کابل، سعدی، افغانستان، کتابخانه عامه _____
- چند جمله روی تخته بنویسید که در آن‌ها اسم عام و خاص به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

- اسم چیست؟ آن را با مثال واضح سازید.
- اسم عام و خاص از هم چه فرق دارند؟
- نام بهار و فریده را که خواندید چه نوع اسم اند؟

به دوستانت بگو

- اسم کلمه‌یی است که برای نامیدن انسان، حیوان، نبات و غیره به کار می‌رود.
- نام افراد و اشیای همنوع را اسم عام گویند.
- نام اشیا و اشخاص معین را اسم خاص گویند.

پنج جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که در آن اسم عام و خاص به کار رفته باشد.

اهمیت کتاب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت کتاب را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- کدام کتاب را دوست دارید مطالعه کنید؟
- ۲- تا حال چند کتاب خوانده اید؟

کتاب وسیلهٔ اساسی آموزش و فراگیری دانش است. در کتاب، قصه‌ها، شعرها و مطالب بسیار خوب و خواندنی نوشته شده است. هر کسی کتاب بخواند، موضوعات بیشتر را یاد می‌گیرد. کتاب برای دوستداران خود راجع به مردم، وطن، ترقی، پیشرفت و تاریخ معلومات می‌دهد. کتاب با شما از زمین، آسمان، دریاها، کوه‌ها، جنگل‌ها و هر چیز دیگر سخن می‌گوید و معلومات و دانستنی‌های شما را زیاد می‌سازد.

دانشمندان کتاب را چراغ می‌گویند؛ همان‌طوری که چراغ، خانه را روشن می‌سازد، کتاب هم چشم و قلب تاریک را روشن می‌سازد. اگر کتاب نمی‌بود، تمام علوم پس از مدتی به دست فراموشی سپرده می‌شد؛ پس بر ما لازم است تا روی مطالعه کتاب‌های گوناگون وقت بگذاریم. کتاب‌های خود را حفاظت کنیم و نگذاریم که ورق‌های آن پاره شود؛ زیرا شاگردان دیگر نیز، از آن استفاده خواهند کرد. شاعری در وصف کتاب سروده است:

بهترین هدیه که خواهید، منم	بهترین دوست که دارید، منم
مونس روز و شب و سال شماست	هر ورق از رخ من حال شماست
از در و دشت کنم راز و نیاز	می‌برم تان به سفرهای دراز

تا که از نیک و بد آگاه شوی
باوفا همدم تو کیست؟ کتاب

قصه‌ها گوییمت از دیو و پری
نام زینده من چیست؟ کتاب

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را دقیق بخوانید.
- مفهوم شعر را در چند جمله بنویسید.
- جمله‌های زیر را مرتب نموده، روی تخته بنویسید:
 - * راجع به خود دوستداران کتاب برای دانشمند، انسان‌های معلومات می‌دهد و مردم ترقی و پیشرفت.
 - * به دست سپرده می‌شد فراموشی، تمام پس از علوم مدتی نمی‌بود اگر کتاب.

بشنو و بگو

- معنای واژه‌های زیر را بگویید:
 - * هدیه
 - * مونس
 - * حفاظت
- کتاب‌هایی را که تا حال مطالعه کرده اید، نام بگیرید.
- در گروه‌ها پیرامون اهمیت مطالعه صحبت کنید.

به دوستانت بگو

کتاب وسیله اساسی فراگیری دانش است. از مطالعه کتاب مطالب زیادی را می‌آموزیم، کتاب برای ما در باره مردم، وطن، ترقی... و تاریخ انسان‌های دانشمند معلومات می‌دهد. اگر کتاب نمی‌بود، تمام علوم پس از مدتی به دست فراموشی سپرده می‌شد؛ پس بر ما لازم است تا از کتاب‌های خود خوب حفاظت کنیم.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
غمخوار	مونس	۴	جمع علم	علوم	۱
دروازه	در	۵	ستایش، تعریف	وصف	۲
باخبر	آگاه	۶	تحفه	هدیه	۳

برداشت تان را از دو بیت اول شعر بنویسید.

وقت‌شناشی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت و ارزش وقت را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- چطور از وقت استفاده نماییم؟
- ۲- استفاده از وقت برای یک شاگرد چه فایده دارد؟

شناختن وقت در زندگی اهمیت و ارزش خاص دارد. وقت بزرگترین سرمایه انسان به شمار می‌رود که نباید آن را بیهوده سپری نمود. برای این که اوقات ارزشمند تان بی‌فایده نگذرد، هر یک تان باید تقدیم اوقات منظم داشته باشید.

به طور مثال:

- کارهای تان را به وقت معین آن انجام دهید.
- یک دقیقه وقت تان را بی‌فایده سپری نکنید.
- درس بخوانید و از بیکاری و تنبی خود را دور نگهدارید.
- همیشه کتاب بخوانید و علم بیاموزید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های جدید آن را بپرداز و نویس کنید.
- جمله‌ها و کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و هر کلمه را به جمله مربوط آن وصل کنید.

- (معین)
- (کتاب)
- (ارزش و اهمیت)
- * کارهای تان را به وقت..... آن انجام دهید.
- * شناختن وقت در زندگی..... خاص دارد.
- * همیشه بخوانید و علم بیاموزید.

بشنو و بگو

- معنای کلمه‌های زیر را بگویید:
- * خاص
- * معین
- * بیهوده

به دوستانت بگو

وقت در زندگی اهمیت و ارزش زیاد دارد و بزرگترین سرمایه انسان به شمار می‌رود؛ پس برای این که وقت ما بی‌فایده سپری نشود هر کدام باید تقسیم اوقات منظم داشته باشیم.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
مشخص، معلوم	معین	۳	بی‌فایده	بیهوده	۱
دارایی	سرمایه	۴	به ترتیب	منظم	۲

تقسیم اوقات روزانه خود را در کتابچه‌های تان بنویسید.

کسب دانش

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت علم و دانش را بدانند.

دانش طلب و بزرگی آموز

تابه نگرنده روزت از روز

۱- آموختن علم و دانش بالای کی‌ها فرض است؟

۲- چرا علم می‌آموزیم؟

گرددل نهی ای پسر بدین پند
از پند پدرشی برومند
وقت هنر است و کار سازیست
غافل منشین، نه وقت بازیست
دانش طلب و بزرگی آموز
تابه نگرنده روزت از روز
تاجمله مطالبش بدانی
می‌کوش به هر ورق که خوانی
هر چیز که دل بدان گراید
گفتن ز من، از تو کار بستن
بیکار نمی‌توان نشستن

نظمی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و کلمه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- کلمه‌های (پند، هنر، دانش و جهد) را در جمله‌های مناسب به کار برد، روی تخته بنویسید.

بشنو و بکو

- فراگیری علم و دانش باعث چه می‌شود؟
- بیت‌های زیر را بخوانید و مفهوم آن را بیان کنید:
دانش طلب و بزرگی آموز
تا به نگرنده روزت از روز
تا جمله مطالبش بدانی
می‌کوش به هر ورق که خوانی

به دوستانت بکو

نظمی از جمله شاعران زبان فارسی است. او از خود آثار زیادی در این زبان به میراث گذاشته است.

لنت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
بی‌خبر	غافل	۳	کامیاب	برومند	۱
سعی و کوشش	جهد	۴	عمل کردن	کار بستن	۲

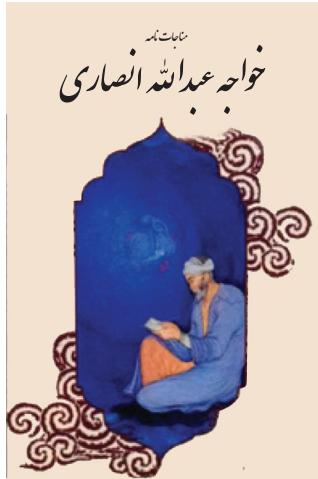

متن شعر را در کتابچه‌های خود بنویسید.

خواجہ عبدالله انصاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با شخصیت‌های فرهنگی و ادبی کشور آشنا شوند.

پرسش‌ها

- ۱- از چند شخصیت ادبی زبان دری نام ببرید.
- ۲- به نظر شما، شناخت شخصیت‌های ادبی کشور به ما چه کمک می‌کند؟

خواجہ عبدالله انصاری یکی از شخصیت‌های مشهور ادبی کشور ما است. وی در سال (۳۹۶) هجری قمری در شهر هرات متولد گردید و تحصیل خود را در همانجا به پایان رسانید. خواجہ عبدالله دارای حافظه قوی بود؛ چنانچه صد هزار بیت از شاعران عرب را حفظ کرده بود. در علم تفسیر، حدیث و دیگر علوم مهارت و لیاقت خاصی داشت.

مناجات‌نامه یکی از آثار مشهور او می‌باشد. وی در سال (۴۸۱) هجری قمری به عمر ۸۵ ساله‌گی در شهر هرات وفات یافت و در همانجا دفن گردید.

نمونه شعر:

صدسال در آتشم اگر مهل بود
آن آتش سوزنده مرا سهـل بود
با مرگ بدتر صحبت ناـهـل بود
کـزـ مرـگـ بدـتـرـ صحـبـتـ

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و واژه‌ها را درست تلفظ کنید.
- واژه‌های شور، سوز، هرات و لیاقت را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

- خواجه عبدالله انصاری کی بود؟
- اثر مشهور خواجه عبدالله انصاری را نام بگیرید.
- واژه‌های مهل و سهل چه معنا دارند؟

به دوستانت بگو

مناجات‌نامه اثر ارزشمند خواجه عبدالله انصاری است که موضوع آن عرفان و ادب می‌باشد.

لغت‌ها

لغت	شماره	معنا
انصار	۱	یاری کننده
سهـلـ	۲	آسان
مهـلـ	۳	مهـلتـ، درـنـگـ، توـقـفـ

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

کلمه‌های ساده

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و کلمه ساده را بشناسند.

گل	درخت	باغ	خانه
کتاب	درس	مکتب	بهار

پرسش‌ها

- ۱- کلمه‌های داخل چوکات چه معنا دارند؟
- ۲- کی می‌تواند یک کلمه ساده بگوید؟

- نسرین همیشه کتاب مطالعه می‌کند.
- مرقد حضرت علی کرم الله وجهه در شهر مزار شریف است.
- احترام پدر و مادر وظیفه هر انسان می‌باشد.
- کابل پایتخت افغانستان است.
- در فصل بهار، باغ مکتب پر از گل می‌شود.
- چرا بهار را بیشتر از دیگر فصل‌ها دوست می‌داریم؟
- باغ ما گل‌های رنگارنگ دارد.

- عمر در مؤسسه ماین پاکی کار می کند.
- مصرف مواد مخدر انسان را ناتوان، مریض و هلاک می سازد.

کلمه ساده، کلمه‌یی است که از یک جزء مستقل تشکیل شده باشد؛

مانند: کتاب، بهار، باغ، گل ...

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های ساده را مشخص کنید.
- چند جمله بنویسید که در آن کلمه ساده به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

- کلمه ساده را تعریف کنید.
- برای کلمه‌های (احترام، وطن و نظافت) جمله بگویید.

به دوستانت بگو

کلمه‌ها از نگاه ساختار به ساده، مشتق و مرکب تقسیم گردیده‌اند.

هشت کلمه ساده در کتابچه‌های خود بنویسید.

مهربان، مثل آفتاب

هدف: شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و کلمه‌های هموزن را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- کی هر روز کوچه‌های شهر را پاک می‌کند؟

پاک بود و باصفا و دل‌گشا
خش خش جاروب مردی آشنا
با خودش پاگیزه‌گی آورده بود
غصه‌ها و آخمه‌ها را بُرده بود
کوچه مثل دسته‌گل زیبا شده
گفت: مثل خنده گل‌ها شده
مثل کوچه، مثل غنچه، مثل آب
مهربان بودیم مثل آفتاب

محمد رضا سنگری

صبح، کوچه باز جارو خورده بود
دورتر از کوچه می‌آمد به گوش
مرد خوب رُفتگر از صبح زود
آفرین بر او که با جاروب خود
پیش رفتم گفتم: آقا جان سلام
پاسخم گفت و به من لبخند زد
گفت با من کاش دل‌ها پاک بود
آشتی بود و سلام و همدلی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * پاکیزه * رُفتگر * غصه * لبخند
- بیت‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و جاهای خالی آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

پاک بود و و
..... آشنا

صبح، بود
..... می‌آمد به

بشنو و بکو

- بیت زیر را توضیح دهید.

پاک بود و باصفا و دل‌گشا
خش خش جاروب مردی آشنا
با خودش پاگیزه‌گی آورده بود

صبح، کوچه باز جارو خورده بود
دورتر از کوچه می‌آمد به گوش
مرد خوب رُفتگر از صبح زود
• جواب درست را انتخاب کنید:

- * شعری را که خواندید در مورد چه بود؟
- الف- آشتی و صلح ب- همدلی ج- پاگیزه‌گی د- مهربانی
- * آخم به معنای به کار رفته است.

الف - گشاده‌رویی ب - لبخند ج - ترشویی

به دوستانت بکو

شعری را که خواندید شاعر آن محمد رضای سنگری نام دارد و از شاعران معاصر کشور همسایه ما ایران است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
کسی که سرک‌ها را جاروب و تمیز می‌کند	رُفتگر	۲	چین پیشانی و ابرو، ترشویی	اخم	۱

مفهوم درس را در کتابچه‌های تان بنویسید.

شاد وطن

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

- در تصویر چه می بینید؟
 - کی می تواند در باره وطن

خوش است سیر و تماشای نوبهار وطن
مکن ز سینه برون داغ لاله‌زار وطن
مشوز علم و هنر غافل ای وطن پرور
به هوش باش که آید همین به کار وطن
دهید هموطنان دست اتفاق به هم
بود امید که گردد همین حصار وطن
پی حفاظت ملک و وطن کی صرفه کند
همیشه اهل وطن جان کند نثار وطن
خوش است سرمه ز خاک دیار، مستغنى
بلی، خوش است ز گلزار غیر، خار وطن
عبدالعلی مستغنى

فعالیت‌ها

بخوان و بنویسی

- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * غافل
 - * اتفاق
 - * وطن
 - * نثار

بشنو و بکو

- مفهوم درس را به زبان ساده بگویید.
- از چهار جواب یکی را انتخاب کنید.
- غیر به معنای:

الف: دشمن

ب: بیگانه

ج: دوست

د: هیچکدام

به دوستانت بکو

در مورد مفهوم شعر آنچه می‌دانید به دوستان تان بگویید.

استاد عبدالعلی مستغنى از شاعران و نخبه‌گان شعر و ادب معاصر افغانستان به شمار می‌رود.
او از استادان برجسته زبان و ادبیات فارسی دری است و آثار زیادی از خود به یادگار گذاشته است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
دیوار	حصار	۴	فدا کردن	نثار	۱
برگزیده	نخبه	۵	گردش	سیر	۲
بی‌خبر	غافل	۶	به هم پیوستن و سازگاری	اتفاق	۳

شعری را که خواندید به نثر تبدیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

نصیحت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به آن عمل کنند.

جایی که راه نیست، خداوند راه می‌کشاید

۱- ما باید به پند و نصیحت چه کسانی گوش دهیم؟

چو در نیکی رضای کردگار است
به از نیکی نگه کن تا چه کار است
به لطف و مرحمت دلها نگهدار
کس از دست وزبان خود میازار
بیاموز آنچه نشناسی تو زنهار
که کس را نیست از آموختن عار
به شاگردی هر آنکو شاد گردد
بود روزی که هم استاد گردد
بوستان سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- دو بیت شعر را به انتخاب خود روی تخته املا بنویسید.
مانند خانه‌های خالی زیر در کتابچه‌های خود چند خانه‌خالی رسم کنید و آن را با کلمه‌های سه‌حرفی و چهار‌حرفی ساده پرکنید.

د م ح

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:
کس از دست و زبان خود میازار به لطف و مرحمت دل‌ها نگهدار
- از چهار جواب یکی را تأیید کنید:
رضا به معنای:
 - الف- دعا کردن
 - ب- بخشش و کرم
 - ج- راستی و صداقت
 - د- خشنودی

به دوستانت بگو

- بوستان از جمله آثار مشهور سعدی بوده که به نظم نگاشته شده است و دارای موضوعات مختلف تریتی می‌باشد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
زنگ	عارض	۳	خشندید	رضاء	۱
مهربانی	مرحمة	۴	هوش‌دار، آگاه باش	زنہار	۲

چند آندرز که به یاد دارید در کتابچه‌های خود بنویسید.

استاد عبدالحق بیتاب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، عبدالحق بیتاب را بشناسند و اسم خاص را در متن مشخص نمایند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر کی را می‌بینید؟
- ۲- آیا شما نام عبدالحق بیتاب را شنیده اید؟

ملکالشura استاد عبدالحق بیتاب در سال (۱۲۶۵) هجری در بارانه شهر کابل تولد شد. وی شخص عالم و متدين بود. مدت زیاد عمر خود را به صفت معلم در لیسه‌های شهر کابل سپری نمود و مدتها به حیث استاد در فاکولتة زبان و ادبیات تدریس کرد. عبدالحق بیتاب در علوم عربی، تفسیر قرآن کریم و سرودن شعر استاد بود.
نمونه سخن:

غچی

ای طایر تیزبال، غچی	ای مرغک خوش جمال، غچی
هر دیده برایت انتظار است	در پای تو بسته نوبهار است
از دیده تو خوشیم و خندان	از آمدنت شدیم شادان
هر لحظه شگفته گیست حاصل	از غچ غچ تو به غنچه دل
گفتار تو ذکر بی نیاز است	آواز خوش تو دلنوواز است

جای است، خوش آمدی بفرما
يعنی که به سقف، ساز لانه
زیرا که در او ره پشک نیست
آفت نرسد به چوچه هایت
طوری که به پوست، مغز بادام

بیتاب

از بی ضرری ترابه هرجا
بالای سرم بگیر خانه
در خوبی سقف خانه شک نیست
خواهم که خدا کند نگاهت
یارب که به خانه باشی آرام

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و اسم‌های خاص را بیرون نویس کنید.
- واژه‌های جدید درس را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و به هر یک آن‌ها جمله بگویید:
(حافظت، هفاظت، عفاظت) (سپری، صپری، ثپری) (اصتفاده، انتفاده ، استفاده)

بشنو و بگو

- ملک‌الشعراء استاد عبدالحق بیتاب کی بود؟
- معنای بیت‌های زیر را بگویید:
آواز خوش تو دلنواز است
از بی ضرری ترا به هرجا
گفتار تو ذکر بی‌نیاز است
جای است، خوش آمدی بفرما

به دوستانت بگو

ملک‌الشعراء استاد عبدالحق بیتاب در بارانه شهر کابل متولد شد. وی شخص عالم و متدين بود، در علوم عربی، تفسیر قرآن کریم و سرودن شعر دری استاد بود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
ضرر	آفت	۴	دین‌دار	متدين	۱
دانشمند	عالیم	۵	پرنده	طاییر	۲

شعری را که خواندید به نثر تبدیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

اسم مفرد و جمع

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم مفرد و جمع را بدانند.

درخت	بزرگان	سپاه	معلمان	کتاب	درختان

پرسش‌ها

- ۱- کی می‌تواند کلمه‌های داخل چوکات را بخواند؟
- ۲- چند نوع اسم را می‌شناسید؟

- درخت سبب شگوفه کرده است.
- معلم به درس آغاز کرد.
- بهترین دوست زنده‌گی انسان کتاب است.
- مکتب جای آموختن علم و دانش است.
- من در روزهای رخصتی به شهرکندهار می‌روم.
- منارجام یکی از آبده‌های تاریخی وطن ما است.
- جامعه وقتی به سعادت می‌رسد که مردم آن روزانه مطالعه کنند.
- حضرت محمد ﷺ از قوم قریش بود.
- گروهی از مردم به کمک سیلابزده‌گان شتافتند.
- سپاهیان کشور ما سرسریزده‌گان راه صلح و آزادی استند.
- * اسم مفرد آن است که بر یک موجود دلالت کند؛ مثال: درخت، گل، کتاب، میز و ...

در زبان دری اگر بخواهیم اسم مفرد را جمع بندیم، در آخر آن پسوندهای ان، گان، یان و ها را می‌فزاییم؛ مانند: معلمان، نیکمردان، خردمندان، بنده‌گان، دانشجویان، آهوان و کتاب‌ها.

* اسم جمع آن است که در شکل ساده؛ اما در معنا به یک جمع بزرگ دلالت می‌کند و یا در شکل مفرد و در معنا جمع می‌باشد؛ مانند: گروه، مردم، قوم، طایفه، سپاه، فوج و غیره.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویسی

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اسم مفرد و جمع را مشخص کنید.
- چند جمله بنویسید که اسم جمع و مفرد در آن به کار رفته باشد.

بشنو و بکو

- فرق بین اسم جمع و مفرد چه است؟
- از میان اسم‌های زیر، شکل مفرد و جمع آن را مشخص کنید و بگویید:
قلم، دانشجویان، پرنده، دختران، بنده‌گان، مکتب.

به دوستانت بکو

اسم مفرد آن است که بر یک موجود، دلالت کند.
اسم جمع آن است که در شکل مفرد و در معنا جمع باشد؛ مانند: گروه، مردم، القوم، طایفه، سپاه، فوج و غیره.

چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که اسم مفرد و جمع در آن به کار رفته باشد.

ادبیات عامیانه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم مفرد و جمع را در متن درس مشخص نمایند.

ضرب المثل‌ها

چیستان‌ها

دوبیتی‌ها

افسانه‌ها

۱- ادبیات عامیانه شامل کدام موضوعات می‌شود؟

۲- چرا ادبیات عامیانه می‌گوییم؟

ادبیات عامیانه در بر گیرنده ضرب المثل‌ها، چیستان‌ها، افسانه‌ها و دوبیتی‌ها می‌باشد که از گذشته‌های بسیار دور بین مردم رواج داشته، سینه به سینه و نسل به نسل به ما رسیده است. گوینده‌گان چیستان‌ها، ضرب المثل‌ها و بسیاری از دوبیتی‌ها معلوم نمی‌باشد.

نمونه دوبیتی‌ها

سلام و کاغذت نامد بر من

سلام و صد سلام ای مادر من

هزاران درد آمد بر سر من

همان ساعت که نامه می‌نوشتم

* * *

زمان کشت و کار آمد گل من

بهار آمد، بهار آمد گل من

که گل‌ها بی‌شمار آمد گل من

بیا یارجان که در باغ‌ها برآییم

چند ضرب المثل به گونه نمونه:

* خربوزه از خربوزه رنگ می‌گیرد، انسان از انسان پند.

* مار گزیده از ریسمان دراز می‌ترسد.

* بار کج به منزل نمی‌رسد.

چیستان‌ها

(بادرنگ)	یک بلسٽ قدکش، سبز چپنکش	*
(آب)	می‌رود و می‌رود، عقب خود را نمی‌بیند	*
اگر گوییم، کسی باور ندارد
در آن ماری که دم و سر ندارد	عجایب صورتی در شام دیدم
درختی بر سر او کاسه‌آب	
(چراغ تیلی)		

فعالیت‌ها

بخوان و بنویسی

- متن درس را بخوانید و معنای کلمه‌هایی را که نمی‌دانید بپرسیید.
- چند سطر درس را روی تخته املأا بنویسید.
پاسخ درست پرسش زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید:
 - ادبیات عامیانه در برگیرنده کدام موضوعات می‌باشد؟
 - الف- روزها، هفته‌ها،
 - ب- کوهها، دریاهای، جنگل‌ها
 - ج- افسانه‌ها، دویتی‌ها، چیستان‌ها، ضربالمثل‌ها

بشنو و بگو

- ادبیات عامیانه چیست؟
- مفهوم ضربالمثل زیر را بگویید:
 - بار کچ به منزل نمی‌رسد.
- به کدام بخش ادبیات عامیانه علاقه‌مند استید؟

به دوستانت بگو

- ادبیات عامیانه در برگیرنده ضربالمثل‌ها، چیستان‌ها، افسانه‌ها و دویتی‌ها می‌باشد که از گذشته‌های بسیار دور، بین مردم رواج داشته، سینه به سینه و نسل به نسل تا امروز به ما رسیده است.

- چند ضربالمثل، چیستان و دویتی را در کتابچه‌های خود بنویسید و حفظ کنید.

ز گهواره تا گور دانش بجوى

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و ارزش مطالعه را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- به نظر شما، مطالعه چه تأثیری در زنده‌گی دارد؟

امید دوست فردوس است. روزی امید به فردوس گفت: من امشب یک قصه بسیار خوب را مطالعه کردم. فردوس گفت: من غیر از کتاب‌های مکتب کتاب‌های دیگر را مطالعه نمی‌کنم؛ چرا که درس‌ها زیاد است. امید گفت: من شنیده‌ام که اگر شاگرد مکتب در پهلوی خواندن کتاب‌های درسی، به مطالعه کتاب‌های مفید دیگر عادت پیدا کند و از خواندن آن‌ها مطالبی را بیاموزد، دریچه دانستنی‌های جهان امروز به سرعت به رخش باز می‌شود. تنها کتاب‌های مکتب نمی‌تواند احتیاج ما را رفع سازد؛ بلکه مطالعه راه آشنا شدن بیشتر ما با جهان امروز است.

پدر امید که ناظر گفتگوی آن‌ها بود، گفت: امید جان! تو درست فکر می‌کنی؛ استعداد انسان‌ها با مطالعه رشد می‌کند؛ همچنان اعتماد به نفس، سازگاری با محیط و رسم زنده‌گی در جامعه را با مطالعه آموخته می‌توانیم.

چه خوش گفت پیغمبر راستگوی ز گهواره تا گور دانش بجوى

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.
 - * دانش
 - * مطالعه
 - * کتاب
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

• مفهوم بیت زیر را بگویید:

- چه خوش گفت پیغمبر راستگوی ز گهواره تا گور دانش بجوى
• چرا بدون از کتاب‌های مکتب، دیگر کتاب‌ها را مطالعه می‌کنید؟
• تا حال چند کتاب و مجله را مطالعه کرده اید؟

به دوستانت بگو

استعداد انسان‌ها با مطالعه رشد می‌کند؛ همچنان اعتماد به نفس، سازگاری با محیط و رسم زنده‌گی در جامعه را توسط مطالعه می‌آموزیم.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
نظر کننده، بیننده	ناظر	۲	پنجره	دریچه	۱

در مورد اهمیت مطالعه چند سطر در کتابچه‌های خود بنگارید.

مادر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و قدر و منزلت مادر را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- احترام چه کسانی بر ما و شما لازم است؟

ای مادر عزیز که جانم فدای تو
 قربان مهریانی و لطف و صفائ تو
 هرگز نشد محبت یاران و دوستان
 همپایه محبت و مهر و وفای تو
 مهرت برون نمی‌رود از سینه ام که است
 این سینه خانه تو و این دل سرای تو
 ای مادر عزیز که پرورده‌ای مرا
 سهل است اگر که جان دهم اکنون برای تو
 خشنودی تو مایه خشنودی من است
 زیرا بود رضای خدا در رضای تو
 گر بود اختیار جهانی به دست من
 می‌ریختم تمام جهان را به پای تو

ابوالقاسم حالت

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون نویس نمایید.
- مفهوم درس را در چند جمله بنویسید و بخوانید.
- چند بیت درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- بیت زیر را توضیح دهید:

خشنودی تو مایهٔ خشنودی من است
زیرا بود رضای خدا در رضای تو
یک جواب را انتخاب کرده و بگویید:
رضای معنای: رحم - لطف - خشنودی - دلسوزی
به گروه‌ها تنظیم شده در مورد احترام به مادر صحبت کنید.

به دوستانت بگو

- مادر یگانه کسی است که برای پرورش ما تمام آسایش خود را فدا کرده است. ما باید همیشه مادر خود را احترام نماییم و برای رضایت و خشنودی او تلاش کنیم؛ زیرا رضای خداوند ﷺ در رضای مادر و پدر است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
خانه	سرای	۴	کسی که با دیگری در یک درجه باشد	همپاییه	۱
قربانی کردن	فدا	۵	خشنودی	رضا	۲
گرامی، بزرگوار	عزیز	۶	پاکی	صفا	۳

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

صحت و سلامت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد صحت و سلامتی آگاهی حاصل نموده و اسم مفرد را در متن درس نشان دهند.

پرسش‌ها

- ۱- چرا همیشه بدن خود را پاک نگه می‌داریم؟
- ۲- خوردن میوه‌ها و سبزی‌ها چه فایده دارد؟

صحت و سلامتی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوند ﷺ است که هر انسان به آن احتیاج دارد. طوری که می‌گویند: «عقل سليم در بدن سالم است.» اگر انسان صحت کامل نداشته باشد، به انواع مشکلات رو به رو می‌گردد: عقل و فکر انسان از کار می‌افتد، راه خوب و بد را از هم فرق کرده نمی‌تواند و برای خود، خانواده و مردم خدمت کرده نمی‌تواند.

برای هر فرد ضرور است که به تندرستی و سلامتی خود توجه داشته باشد؛ آنچه به صحت ضرر می‌رساند، از آن دوری کند؛ برای تندرستی خود، خانواده و اجتماع باید تنوع غذایی را در نظر داشته باشد. از میوه‌ها و سبزی‌ها نسبت به روغن‌ها و چربی‌ها بیشتر استفاده کند و به نظافت شخصی، نظافت غذا و میوه‌ها و محیط زیست توجه کند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- چند سطر درس را به انتخاب خود روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- خوردن میوه‌ها و سبزی‌ها برای سلامتی بدن چه فایده دارد؟
- کدام سبزی و میوه را دوست دارید بیشتر بخورید؟
- در گروه‌ها پیرامون جمله (عقل سليم در بدن سالم است) صحبت نمایید.
- تصویر زیر را بینید و در باره آن صحبت کنید.

به دوستانت بگو

صحت و سلامتی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوند^{الله} است که هر انسان به آن احتیاج دارد.

برای هر فرد ضرور است که به صحت و نظافت خود توجه نماید و از آنچه که به صحت ضرر می‌رساند، دوری کند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
جمع شدن، دورهم
گرد آمدن	اجتماع	۲	سالم، بی‌عیب	سلیم	۱

نام سبزی‌ها و میوه‌هایی را که خوش دارید، در کتابچه‌های تان بنویسید.

ضرب المثل‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، به مفهوم مثل‌ها پی ببرند و اسم‌ها را در جمله‌ها نشان دهند.

خلاق خوش خلاق را شکار کنند.

- ۱- کدام یک از شما می‌تواند جمله داخل چوکات را بخواند؟
۲- کی می‌تواند یک ضربالمثل بگوید؟

- تا فردایی است، باید امیدوار بود.
- هر که لافید، نبافید.
- شتر دیدی، ندیدی.
- از یک دست صدا نمی‌برآید.
- تا نباشد چیز کی، مردم نگویند چیزها.
- مزن به دروازه کس به انگشت، تا نزند به دروازه‌ات به مُشت.
- بار کج به منزل نمی‌رسد.
- قطره قطره دریا می‌شود.
- حساب به دینار بخشش به خروار.
- زیر کاسه نیم کاسه است.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * دوستی، دوشتی، دوستی
 - * درست، درست، درست

بشنو و بکو

- در ضربالمثل‌های زیر کدام اسم‌ها به کار رفته است؟ نام بگیرید.
 - * سالی که نکوست از بهارش پیداست.
 - * آشپز که دو تا شد، آش یا شور می‌شود یا بی‌نمک.
 - * خربوزه از خربوزه رنگ می‌گیرد، انسان از انسان پند.
 - * چند شاگرد به نوبت یک ضربالمثل بگویند.
- در گروه‌ها تقسیم شده در باره ضربالمثل زیر بحث کنید:
«دشمن دانا به از نادان دوست»

به دوستانت بکو

مثل، سخن کوتاه و مشهوری است که به قصه عبرت‌آمیزی اشاره می‌کند. در زبان فارسی دری صدها ضربالمثل وجود دارد.

لختها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
محکم	استوار	۲	دشمنی	کینه	۱

ضربالمثل‌ها را در کتابچه‌های خود بنویسید و حفظ کنید.

کلمه‌های مشتق و مرکب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و کلمه‌های ساده، مشتق و مرکب را بشناسند.

- به نظر شما کلمه‌های مرکب و مشتق از هم چه فرق دارند؟

- اگر در سفر همسفر خوب داشته باشیم، راه نزدیک می‌شود.
- ما با همسایه‌های خود رابطه نیک داریم.
- علم اگر همراه عمل باشد، سودمند است.
- فرید و حمید همکار استند.
- در مکتب ما یک کتابخانه است.
- احمد به خواندن روزنامه علاقه دارد.
- در زمستان گل‌ها را از باغچه می‌کشند و در گلخانه می‌گذارند.

در جمله‌های بالا کلمه‌های (همسفر، همسایه، همکار و...) کلمه‌های مشتق اند. کلمه‌های مشتق (ساخته) کلمه‌هایی اند که از یک کلمه مستقل و یک پیشوند یا پسوند ساخته می‌شوند.

کلمه‌های مرکب کلمه‌هایی اند که از دو کلمه ساده (مستقل) ساخته شده باشید؛ مانند:

کتاب + خانه ← کتابخانه
روز + نامه ← روزنامه
گل + خانه ← گلخانه

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید.

- کلمه‌های زیر را طوری ترتیب کنید که کلمه‌های جدید با معنا به دست آید:
* «چهار، هم، کتاب، مغز، خانه، گل، بی، شتر، برگ، کار، روز، مرغ، نامه، صنفی»
مثال: روز + نامه = روزنامه

بشنو و بگو

- کلمه‌های مشتق و مرکب از هم چه فرق دارند؟
- از چند کلمهٔ مشتق و مرکب نام ببرید.
- از میان کلمه‌های زیر کلمه‌های مشتق و مرکب را مشخص کنید:
«چهارمغز، چهلستون، لالهزار، گلبرگ، همصنفی، همصحبت، کتاب، معلم، گل»

به دوستانت بگو

کلمهٔ مشتق از یک کلمهٔ مستقل و یک پیشوند یا پسوند ساخته می‌شود.
کلمهٔ مرکب از دو کلمهٔ مستقل ساخته می‌شود.

چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید که در آن کلمه‌های مشتق و مرکب به کار رفته باشد.

اندرزها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم اندرزها را بدانند و علامت‌های کامه و نداییه را در متن درس نشان دهنند.

تو نیکی می‌گئ و در دجله انداز که ایزه در بیاپانت دهد باز

۱- کی مفهوم بیت فوق را گفته می‌تواند؟

۲- راستگویی و راستکاری سبب چه می‌شود؟

ای فرزند، خود را به راست‌گویی عادت ده و از سوگند خوردن بسیار بپرهیز!
از دروغ گفتن و دشنام دادن دوری کن تا نزد مردم همیشه عزیز باشی.
فرزنندم، سخن بیجا و بی‌فایده مگو که سخن نگفتن بهتر از بیهوده گویی است.
دانشمندان و بزرگان را احترام کن و به پند آنان گوش ده تا دانشمند شوی.
از نادان و بی‌تربيت بگريز تا در نظر مردم خوار و حقير نشوی.
اگر می‌خواهی نامت به نیکویی ياد شود، نام دیگران را به بدی ياد مکن.
در حق آن کسی که به تو نیکی کرده است، هرگز بدی مکن.
والدین را هیچ وقت فراموش مکن؛ زیرا هرچه داری از برکت زحمت‌های آن‌هاست.
خرج را به اندازه دخل کن و اسراف مکن.
از حسد دوری کن.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را دقیق بخوانید.
- معنای واژه‌های جدید درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.
- جمله‌های زیر را روی تخته بنویسید و تکمیل نمایید:
ای فرزند، خود را به عادت ده و از بپرهیز!
..... را هیچ وقت.....

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:

تو نیکی می‌کن و در دجله انداز
که ایزد در بیابانت دهد باز

- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس صحبت کنید.

به دوستانت بگو

شیخ مشرف‌الدین مصلح متألص من به «سعدي» در اوایل قرن هفتم هجری در یک خانواده متدين، در شیراز به دنیا آمده است. سعدي یکی از شعرای بزرگ زبان فارسي دری می‌باشد.

لغت‌ها

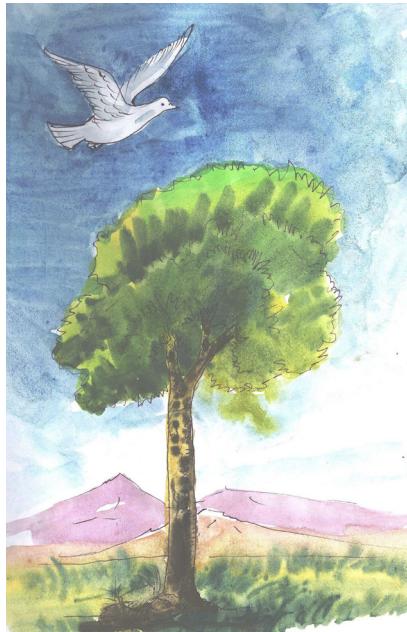
معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
ناچیز و خوار	حقیر	۴	دریا	دجله	۱
هیچ‌گاه	هرگز	۵	قسم	سوگند	۲
پدر و مادر	والدین	۶	سخن زشت	دشنام	۳

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

آزادی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آزادی را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- چرا آزادی را دوست دارید؟

بر شاخه سبز بید لرzan
وارسته شدم ز قید زندan
پر زد به کنار سرو و ریحان
شد پای گل و شگوفه مهمان
دیگر نروم به قید زندان
باری نشوم جداز یاران

مرغی که گریزد از قفس، چون
در بند توان کشیدن انسان؟

مرغی ز قفس پرید و بنشست
سرکرد ترانه‌یی و گفتا
با زمزمه خوش و دلاویز
با شور و خوشی و شادمانی
با چلچله‌ها به عشه می‌گفت
با چال و فریب و مکر صیاد

قسيم مجددی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- جاهای خالی جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

بر شاخه..... لرzan	زقفس.....
نروم به	با.....ها بهمی گفت:
- چند بیت شعر را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- معنای کلمه‌های زیر را بگویید:

* وارسته
* قید
* دلاویز

در گروه‌ها تنظیم شده، پیرامون مفهوم شعر صحبت کنید.

به دوستانت بگو

آزادی یک نعمت بزرگ خداوند الله است که برای انسان‌ها اعطا کرده است. آزادی حق هر موجود زنده است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
ناز و کرشمه	عشوه	۴	آزاد، رها شده	وارسته	۱
شکارچی	صیاد	۵	ذلپسند	دلاویز	۲
فریب	مکر	۶	پرستو	چلچله	۳

چند سطر در مورد آزادی در کتابچه‌های خود بنویسید.

ترحیم بر حیوان‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- با حیوان‌ها چگونه باید رفتار کرد؟

زمانی که موسی ﷺ، هنوز به پیامبری مبعوث نشده بود، گوسفندان شعیب ﷺ را می‌چراند. روزی ناگهان یک گوسفند از رمه جدا شد. موسی ﷺ خواست که آن را برگرداند و دوباره با رمه یکجا سازد. گوسفند ترسید و به طرف صحراء گریخت. موسی ﷺ از عقب گوسفند می‌دوید و گوسفند می‌ترسید تا این که پای موسی ﷺ آبله شد و گوسفند هم از خسته‌گی به زمین خوابید. موسی ﷺ به گوسفند نظر کرد و رحمش آمد و گفت: ای بی‌چاره! چرا می‌گریزی و از کی می‌ترسی؟ او را به شانه برداشت و با رمه یکجا نمود.

در این وقت خداوند ﷺ به ملایک گفت: دیدید آن بندۀ من را که با آن گوسفند

دهن بسته چه کرد؟ با وجود رنجی که از او کشید، او را نیازرسد و به او رحم نمود. پس همین شخص لیاقت پیامبری دارد. او را کلیم خویش خواند. به او کتاب داد. تا جهان باقی است، مردم از او به نیکی یاد می‌نمایند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و بنویسید:
 - * مبعوث
 - * ملایک
 - * رحم

بشنو و بگو

- موسی علیه السلام با گوسفندی که از رمه جدا شده بود چه کرد؟
- مفهوم درس را با زبان ساده بیان کنید.
- در گروه‌ها پیرامون ترحم بر حیوان‌ها صحبت نمایید.

به دوستانت بگو

ترحم بر حیوان‌ها از ویژه‌گی‌های پسندیده انسانی و اسلامی است؛ چنانچه حضرت موسی علیه السلام نظر به این خصلت پسندیده‌بی که داشتند به پیامبری مبعوث شدند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
هم‌سخن، هم‌صحابت	کلیم	۳	مهریانی، بخشایش	ترحم	۱
مهریانی کردن، بخشایش	رحمت	۴	فرشته‌گان	ملایک	۲

در باره ترحم بر حیوان‌ها چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

صفت و رابطه آن با اسم

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، صفت را بشناسند و رابطه آن را با اسم بدانند.

صفت	اسم	اسم و صفت
مهربان	مادر	مادر مهربان
دانا	شاگرد	شاگرد دانا

۱- می توانید از چند اسم و صفت نام ببرید؟

۲- می توانید چند صفت همصنفی تان را بگویید؟

- منیزه دختر لایق و باسلیقه است.

- من گل سرخ را دوست دارم.

- نازیه به نادیه گفت: شاگرد لایق را همه دوست دارند.

- شخص دانا به هر کاری توانا است.

- برای نوشیدن، از آب صاف و صحی استفاده کنید.

- شاگرد خوب به حاضری پابند است.

- فارسی دری یکی از زبان‌های رسمی کشور ما است.

- ابو بکر صدیق خیلی عزیز اول ما مسلمانان می‌باشد.

صفت کلمه‌یی است که در بارهٔ اسم توضیح می‌دهد، حالت و چگونه‌گی اسم را بیان می‌کند. در مثال‌های یاد شده، کلمه‌های: لایق، باسلیقه، دانا و سرخ، صفت می‌باشند.

علامت یا رابطه میان صفت و اسم کسره اضافت و «ی» است. کسره اضافت تلفظ می‌شود؛ اما نوشته نمی‌شود؛ مانند: شاگرد لایق، شخص دانا، آب صاف، شاگرد خوب؛ اما «ی» اضافت هم نوشته می‌شود هم تلفظ در کلمه‌های همراهی خوب، آشنای با وفا و خانه‌ی قشنگ شما «ی» اضافت را به وضاحت دیده می‌توانید. برای زیبایی نگارش این «ی» در بعضی کلمه‌ها به شکل «ء» بالای «ه» نوشته می‌شود مثال: خانه قشنگ.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و به کلمه‌هایی که زیر آن خط کشیده شده است دقت کنید.
- جمله زیر را بخوانید و صفت را در آن نشان دهید:
 - * شاگرد خوب به حاضری پابندی دارد.
- پنج ترکیب مانند ترکیب‌های زیر پیدا کنید و روی تخته بنویسید:
(برادر بزرگ، مردم شجاع، سال نو، شاگرد لایق)

بشنو و بگو

- صفت را تعریف کنید.
- برای اسم‌های زیر صفت بنویسید:
هوا، مکتب، کتاب، دوست
- رابطه میان اسم و صفت را با چه علامت‌هایی مشخص می‌کنید؟

به دوستانت بگو

- صفت کلمه‌یی است که در بارهٔ اسم توضیح می‌دهد، حالت و چگونه‌گی آن را بیان می‌کند و رابطه میان صفت و اسم کسره اضافت و «ی» اضافت می‌باشد.

چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید که صفت در آن به کار رفته باشد.

حادثه ترافیکی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، طرز استفاده از اشاره‌های ترافیکی و پیاده‌روها را بدانند و اسم را در متن درس مشخص نمایند.

پرسش‌ها

- ۱- به نظر شما، چرا حادثه ترافیکی رخ می‌دهد؟
- ۲- چرا باید از پیاده‌روها استفاده کنیم؟

مكتب رخصت شد. بچه‌ها به سوی خانه‌های شان حرکت کردند. پیاده‌رو سرک بسیار بیرونی بود. مسعود به دوستش حمید گفت: پیاده‌رو چقدر از دحام است! در این جانمی توان راه رفت. بیا از کنار سرک برویم. حمید گفت: سرک جای عبور موترها است، راه رفتن در سرک خطر دارد. برای راننده‌گان هم مزاحمت ایجاد

می کند. چرا برای دیگران مزاحمت کنیم؟

مسعود گفت: این چه حرفی است که می زنی! در این بیروبار نمی توان راه رفت. خدا حافظ، من رفتم. مسعود از حمید جدا شد و از کنار سرک با سرعت گذشت.

حمید که دید، دوستش با سرعت رفت و از او جدا شد، فکر کرد که باید با دوستش برود تا از او عقب نماند؛ ولی یادش آمد که خودش به مسعود گفته بود، چرا برای دیگران مزاحمت و ناارامی ایجاد کنیم، راه رفتن در سرک‌ها خطر دارد و برای راننده‌گان هم مزاحمت می‌شود. در همین فکر بود که صدای وحشتناک موتر را شنید. مردم به سوی آن موتر دویدند. لحظه‌یی نگذشته بود که مردم دور موتر جمع شدند و جمعیت زیاد گردید. مسعود به دشواری خود را به آن جا رساند. وی حرف‌های مردم را می‌شنید که می‌گفتند: (hadath خطرناکی بود. شاید مرده باشد. خدا کند تا شفاخانه زنده بماند).

مسعود وقتی نزدیک شد، دید که حمید در آنجا افتاده است. مردم او را به شفاخانه انتقال دادند. مسعود به خانه حمید رفت و به خانواده اش احوال داد. فردای همان روز هم صنفان حمید و معلمان مکتب از موضوع آگاهی حاصل کردند، یکی از معلمان برای شاگردان گفت:

شاگردان عزیز! برای جلوگیری از حادثه‌های ترافیکی باید مقررات راهنمای ترافیک را رعایت کنیم. مقررات راهنمای در همه جهان برای جلوگیری از خطر و بی‌نظمی است. شما دیدید که حمید می‌خواست زودتر به خانه برسد. مقررات ترافیکی را رعایت نکرد و دچار حادثه ترافیکی گردید.

شما وقتی می خواهید از سرک عبور کنید از جاهای خط کشی شده یا از نزدیک چهار راهها با احتیاط بگذرید. پولیس ترافیک شما را رهنمایی و کمک می کند. در سرک ندوید و هیچ وقت به عقب موتر راه نروید. اشاره های ترافیکی را با دقت در نظر بگیرید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- جمله های زیر را روی تخته بنویسید و جاهای خالی را با کلمه های مناسب تکمیل کنید:
 - * برای از حادثه های باید را رعایت کنیم.
 - * وقتی می خواهید از کنید از جاهای شده یا از نزدیک چهار راهها با احتیاط بگذرید.

چهار راه، عبور، بالاحیاط، سرک، خط کشی، ترافیکی، مقررات رهنمای ترافیک، جلوگیری

بشنو و بکو

- برای جلوگیری از حادثه ترافیکی چه باید کرد؟
- هنگام عبور از سرک کدام نکته ها را در نظر داشته باشیم؟
- در گروهها پیرامون اشاره های ترافیکی و شیوه های جلوگیری از حادثه های ترافیکی صحبت کنید.

به دوستانت بکو

اشارة های ترافیکی دارای سه رنگ است: رنگ سرخ، نشانه توقف که باید در این وقت از سرک عبور نکنیم. رنگ زرد یا نارنجی نشانه آماده گی به عبور از سرک و رنگ سبز نشانه گذشتن از سرک می باشد که ما می توانیم به ساده گی از سرک عبور کنیم.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
ترسناک	وحشتناک	۴	کاری را با دقت انجام دادن	باحتیاط	۱
گذشتن	عبور	۵	ملاحظه، در نظر داشتن	رعایت کردن	۲
تند رفتن	سرعت	۶	پریشان، سرگردان	سراسیمه	۳

در باره تصویرهای زیر چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، مفهوم درس را بدانند و اسم‌ها را در متن نشان بدهند.

میازار موری که دانه‌کش است

که جان دارد و جان شیرین خوش است

• زحمت‌کشی مورچه‌ها به خاطر چیست؟

به مورچه نگاه کن!

اندام ظریف و باریکش را ببین، آن قدر کوچک است که به آسانی دیده نمی‌شود.

ببین، برای به دست آوردن روزی خود، چگونه به این سو و آن سو می‌شتابد.
نگاه کن، چگونه دانه‌ها را به لانه‌اش می‌برد و آن‌ها را ذخیره می‌کند.

در تابستان به فکر روزهای سخت زمستان است. روزهایی که نمی‌تواند از لانه‌اش بیرون بیاید. خدای مهربان، روزی مورچه را از راهی می‌رساند که مناسب حال او باشد. خدا ﷺ هیچ وقت آفریده‌های خود را فراموش نمی‌کند؛ حتی مورچه‌یی را که در عمق زمین و درون سنگ‌های سخت باشد.

اگر به چگونه‌گی جسم مورچه و اعضای درون شکمش فکر کنی، اگر به قسمت‌های مختلف پیکر مورچه و چشم‌های ریزه‌اش بیندیشی، از چنین آفرینش حیرت‌انگیزی تعجب خواهی کرد. و از سخن گفتن در باره آن ناتوان

خواهی شد. خدا را به بزرگی یاد کن!

اگر به آفریده‌های خداوند^{الله} با دقت بنگری، به این نکته می‌رسی که آفرینندهٔ مورچه‌یی به این کوچکی، همان آفرینندهٔ فیل است به آن بزرگی و آفریدن هر چیز خواه کوچک باشد یا بزرگ، ضعیف باشد یا قوی، برای خدای توانا آسان است.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و اسم‌ها را مشخص کنید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * لانه
 - * مهربان
 - * ضعیف
- دو سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم درس را با زبان ساده بگویید.
- به کدام کلمه‌ها اسم گفته می‌شود؟
- کار و زحمت‌کشی در زندگی انسان، چه اهمیت دارد؟

به دوستانت بگو

اگر به آفریده‌های خداوند^{الله} با دقت بنگریم، به این نکته می‌رسیم که آفرینندهٔ مورچه‌یی به این کوچکی، همان آفرینندهٔ فیل است به آن بزرگی و آفریدن هر چیز، خواه کوچک باشد یا بزرگ، ضعیف باشد یا قوی، برای خدای توانا آسان است.

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

رادیو

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و راجع به اختراع رادیو معلومات حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- شما خوش دارید برنامه‌های رادیو را بشنوید؟

دانشمند ایتالیایی به نام مارکونی در سال ۱۸۹۵م. رادیو را اختراع کرد و در لندن آن را به تماشای عام گذاشت که در قرن بیستم رواج یافت. رادیو در کشور ما افغانستان در زمان حکومت امام الله خان با کمک کشور آلمان در سال ۱۳۰۶ هجری شمسی به فعالیت آغاز کرد. از رادیو اخبار، اعلانات گوناگون، برنامه‌های تفریحی و معلوماتی را می‌شنویم. امروز در جهان در اثر پیشرفت ساینس و تکنالوژی رادیوهای متعدد ساخته شده اند که توسط برق، بتري، انرژي آفتاب و غيره فعالیت می‌کنند. خوشبختانه در وطن عزیز ما دستگاه‌های رادیویی وجود دارد؛ مانند: رادیوی ملی افغانستان، رادیو آرمان، رادیو کلید، رادیو وطندار، رادیو هرات، رادیو کندهار و رادیوهای سایر ولایت‌ها.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- جاهای خالی جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
 - * رادیو را اختراع کرد.
 - * در سال به نشرات آغاز کرد.

بشنو و بگو

- رادیو را کی اختراع کرد؟
- در زمان کدام پادشاه در کشور ما رادیو به نشرات آغاز کرد؟
- به کدام برنامه رادیویی علاقه‌مند استید؟

به دوستانت بگو

رادیو برای اولین بار در سال ۱۸۹۵ میلادی توسط دانشمند ایتالیایی به نام «مارکونی» اختراع گردید.

بار اول رادیو در کشور ما، در زمان حکومت امان‌الله خان، با کمک کشور آلمان در سال ۱۳۰۶ خورشیدی به فعالیت آغاز نمود.

نکته‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
جمع خبر، آگاهی	خبر	۳	پدید آوردن چیز نو	اختراع	۱
بی‌شمار، چیزی که بسیار زیاد باشد.	متعدد	۴	علم تحقیک	تکنالوژی	۲

کلمه‌های دانشمند، افغانستان و جهان را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

سخنानی از سعدی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با گفته‌های شاعر بزرگ، حضرت سعدی آشنا شوند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- آیا نام سعدی راشنیده اید؟

دو کس رنج بیهوده برداشت و سعی بی‌فایده کردند: یکی آن که اندوخت و نخورد و دیگر آن که آموخت و نکرد.

علم چندان که بیشتر خوانی چون عمل در تو نیست، نادانی

یکی را گفتند: عالم بی‌عمل به چه ماند؟ گفت: به زنبور بی‌عسل.

لقمان حکیم را گفتند: ادب از کی آموختی؟ گفت: از بی‌ادبان. هرچه از ایشان در نظرم ناپسند آمد، از آن پرهیز کردم.

مشک آن است که خود ببويid، نه آن که عطار بگويد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- واژه‌های جدید درس را بخوانید و معنا کنید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- بیت زیر را توضیح دهید:

علم چندان که بیشتر خوانی
چون عمل در تو نیست نادانی
در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس صحبت نمایید، یک شاگرد از هر گروه نتیجهٔ صحبت
شان را در چند جمله به دیگران بیان نماید.

به دوستانت بگو

شیخ مشرف‌الدین مصلح متخلف به «سعدی» از بزرگان و نوایع شعر و ادب فارسی
دری است که در اوایل قرن هفتم هجری در یک خانوادهٔ متدين در شیراز به دنیا آمد و
تحصیلات خود را در همان شهر آغاز نمود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
بو دهد	بود	۳	جمع کرد	اندوخت	۱
مادة خوشبو	مشک	۴	نام حکیم و دانشمندی که در زمان‌های قدیم زندگی می‌کرد.	لقمان	۲

لغت‌های جدید را بخوانید و برای چند لغت جمله بسازید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

عدد

هدف: شاگردان درس را بخوانند، بنویسند و عدد را در جمله بشناسند.

- ۱- کی می تواند چند عدد را نام بگیرید؟
- ۲- چرا ما هر چیز را حساب می کنیم؟

عدد: کلمه‌یی است که شماره اشخاص و اشیا را تعیین می‌کند. عدد چهار نوع است: عدد اصلی، عدد توصیفی، عدد توزیعی و عدد کسری.

عدد توزیعی	$\frac{1}{5}$	عدد کسری	عدد توصیفی	عدد اصلی
دو دو	$\frac{3}{5}$	پنج یک (یک بر پنج)	دهم، بیستم	دو - سه
پنج پنج	$\frac{4}{5}$	سه چهارم (سه بر چهار)	پنجم، صدم	بیست - سی

- حمیده دیروز دو جلد کتاب خرید.
- فرید در صنف چهارم درس می خواند.
- فریده سومین نفری بود که در مسابقات دوش جایزه گرفت.
- پدر حمید سه مجله به نازیه و حمید آورد.
- معلم صاحب به ما دو دو کتابچه داد.
- پیامبر اسلام اولین معلم بشر است.
- $\frac{3}{5}$ حصه کره زمین را آب تشکیل می دهد.
- از هشتادمین سالگرد تأسیس دانشگاه کابل تجلیل به عمل آمد.
- شاگردان در باغچه مکتب خویش یک یک نهال غرس کردند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله از متن درس را روی تخته املا بنویسید.
- جمله‌های زیر را با اعداد داخل چوکات تکمیل کنید:
 - * مژده در صنف درس می‌خواند.
 - * هر کدام کلمه بگویید که حرف «ب» در آن به کار رفته باشد.
 - * نرگس افغانی را به اشخاص مستحق کمک کرد.
 - * شاگردان حصه صحن حویلی مكتب را نهال غرس نمودند.

هفتم
صد
دو دو
 $\frac{1}{4}$

بشنو و بگو

- یک یک جمله بگویید که در آن عدد به کار رفته باشد.
- عدد را تعریف کنید.
- انواع عدد را نام بگیرید.

به دوستانت بگو

عدد کلمه‌یی است که برای شمارش اشیا و اشخاص به کار می‌رود.

تعریف عدد را حفظ نمایید و اقسام آن را به خاطر بسپارید.

صلح و آشی

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند و اهمیت صلح را بدانند.

امر خدا بگیر و به راه خدا برو
رحم خدا بر اوست هر آن کس که صلح جوست

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- چه فکر می‌کنید چرا صلح را همه دوست دارند؟

بشنو عزیز من که عجب گفته نکوست

این گفته را عمل بنما، گنج اندروست

نیکی بکن به مردم و از دشمنی گریز

دشمن ز نیکویی شودت ای عزیز دوست

دست غریب و بیوه و بی‌چاره را بگیر

برهان یتیم غرقه که آبش تا گلوست

در کار صلح و خدمت مردم به جان بکوش

کردار صلح جان من، از کرده‌ها نکوست

ویرانی و تباہی و مرگ است بار جنگ

صلح است و آشی، که بر سودمند ازوست

جنگ است کینه و حسد و بغض کار دیو
 می جوی راه صلح، که امر خدا هموست
 امر خدا بگیر و به راه خدا برو
 رحم خدا بر اوست هر آن کس که صلح جوست

فعالیت‌ها

بخوان و بنویسی

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های مشکل آن را بیرون نویس کنید.
- چند بیت شعر را روی تخته املا بنویسید.
- بیت‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
 در کار و خدمت مردم به صلح من، از ها نکوست

بشنو و بگو

- چرا صلح می‌خواهید؟
- معنای کلمه‌های (گنج، برهان و حسد) را بگویید.
- صلح در زندگی اجتماعی چه تأثیر دارد؟
- شعری را که خواندید راجع به چه بود؟
- * جنگ
- * وطن
- * صلح و آشتی

به دوستگان بگو

خداآند حَمْدُ اللّٰهِ در قرآن کریم تأکید کرده است که در صلح و آشتی خیر نهفته است؛ زیرا صلح بهترین عمل‌ها است که باعث از بین بردن کینه و جنگ در میان انسان‌ها می‌گردد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
فایده	سود	۳	رُشك بردن	حسد	۱
غرق شده	غرقه	۴	به شگفت آمدن از چیزی	عجب	۲

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

محمود طرزی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با شخصیت محمود طرزی آشنا شوند و اسم خاص را در متن نشان دهند.

از چند شاعر و نویسنده معاصر نام برده می‌توانید؟

محمود طرزی در سال ۱۲۴۴ هـ. ش. در ولایت غزنی تولد شد. او دوره کودکی خود را در شهر کابل سپری کرد. نام پدرش غلام محمد طرزی است. پدرش شخص عالم بود و او به تعلیم و تربیت پسرش توجه زیاد داشت.

محمود طرزی هفده ساله بود که با پدر خود به هند رفت. مدت سه سال در هند اقامت داشت. او در سن بیست و یک ساله گی از هند با خانواده خود به عراق رفت. در آنجا به تحصیل علوم مروجہ پرداخت. محمود طرزی در استانبول با علامه سید جمال الدین افغانی ملاقات نموده، از افکار و نظرات او استفاده‌های زیادی کرده است.

محمود طرزی چون استعداد شاعری داشت، گاه‌گاهی شعر هم می‌سرود این مرد دانشمند در برج عقرب سال ۱۳۱۲ هـ. ش. در شهر استانبول ترکیه جهان را وداع گفت و در همانجا دفن شد.

نمونه کلام او:

معارف گلستانی دان که ریحانش بود تحصیل
معارف عندلیبی خوان که الحانش بود تحصیل

اگر اهل معارف بگذرد باقی بود نامش حیات جاودان علمست و برهانش بود تحصیل

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله بنویسید که در آن اسم خاص به کار رفته باشد.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * جاودان
 - * استعداد
 - * برهان

بشنو و بکو

- محمود طرزی کی بود؟
- از چند اسم خاص نام ببرید.
- محمود طرزی در کدام سال وفات و در کجا دفن شد؟

به دوستانت بکو

- محمود طرزی در سال (۱۲۴۴ هجری شمسی) در ولایت غزنی تولد شد. وی دوره کودکی خود را در شهر کابل سپری کرد و در سن (۲۱) ساله‌گی از هند با خانواده خود به عراق رفت. در آن جا به تحصیل علوم مروجه پرداخت.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
بلبل	عندليب	۵	خداحافظی	وداع	۱
آواز	الحان	۶	رواج یافته	مروجه	۲
دلیل	برهان	۷	بسیار دانشمند	علامه	۳
سکونت	اقامت	۸	خشبویی	ریحان	۴

خلاصه زنده گینامه محمود طرزی را در کتابچه‌های خود بنویسید و نمونه کلامش را حفظ کنید.

رسامی‌های من

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند و مفهوم درس را بدانند.

در تصویر چه می‌بینید؟

آن روز، روز خوبی بود. ما همراه مادرکلان و پدرکلان به گردش رفته بودیم. نشستن زیر سایه درختان، در هوای پاک، آن هم همراه خانواده، خیلی لذت بخش بود.

هنوز به طعام چاشت یک ساعت مانده بود. من و برادرم حمید پهلوی پدرکلان و مادرکلان نشسته بودیم. مادرکلان با همان لبخند همیشه‌گی برای ما خاطرات خود را می‌گفت، خاطرات او شیرین و شنیدنی بود.

حمید گفت: ثریا جان من با خود بکس، کاغذ و قلم‌های رنگه آورده‌ام. بسیار دلم می‌خواهد تصویر پدرکلان و مادرکلان را رسامی کنم. پدرکلان وقتی شنید، خنده‌ید و گفت: «پس من هم چهره‌های زیبای شما را رسامی می‌کنم، بیایید همگی منظره امروز را که دور هم نشسته‌ایم، رسامی کنیم.»

همه شروع به کار کردیم. نیم ساعت بعد رسامی‌ها آماده شد. همه با دیدن

رسامی‌ها بلند خنده‌یدند. هر کدام هر قسم رسامی کرده بود. بسیار جالب بود.
پدر کلان گفت: «همه آن‌ها را به درخت آویزان کنیم. وقتی آویزان کردیم،
پدر کلان و مادر کلان گفتند: تمام رسم‌ها قشنگ استند. در همه آن‌ها یک
حالت دیده می‌شود. اگر گفتید آن چیست؟»

ما با دقت رسم‌ها را نگاه کردیم. حمید گفت: «فهمیدم، همه در رسم‌ها
لبخند زده‌ایم.» مادر کلان گفت: «آفرین، درست است. لبخند چهره را زیبا
می‌سازد. زشتی، قهر و عصبانیت، زیبایی را از چهره‌ها می‌گیرد.» مادرم گفت:
«اگر همه لبخند بزنیم، دنیا گلستان می‌شود.» آن روز بسیار خوب گذشت.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
 - چند سطر درس را روی تخته املأ بنویسید.
 - کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * لبخند
 - * منظره
 - * درختان
- ### بشنو و بکو
- متنی را که خواندید در مورد چه بود؟
 - چه وقت لبخند می‌زنید؟
 - به کدام نوع رسامی علاقه‌مند استید؟

به دوستانت بکو

زشتی، قهر، عصبانیت و خشونت، زیبایی را از چهره‌ها می‌گیرد.
اگر همه لبخند بزنیم، دنیا زیبا می‌شود.

در کتابچه‌های تان به انتخاب خود رسامی کنید.

لطیفه‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم لطیفه‌ها را بدانند، شارحه، نقطه و نداییه را در متن درس نشان دهند.

پرسش‌ها

- ۱- آیا در باره رسم بالا چیزی گفته می‌توانید؟
- ۲- کی می‌تواند یک لطیفه بگوید؟

۱- معلمی در باره انواع دندان‌ها صحبت کرد؛ سپس از بچه‌ها پرسید:
«آخرین دندانی که در دهان انسان پیدا می‌شود، چه دندانی است؟»
جمشید گفت: «دندان مصنوعی.»

۲- پسری که جنگل را ندیده بود با دوستش به جنگل رفت. دوستش به او گفت: «اینجا جنگل است.» پسر نگاهی به اطراف خود کرد و گفت:
«این درخت‌ها که نمی‌گذارند جنگل را ببینم!»

۳- روزی شتر و روباء همراه بودند. درین راه کنار دریا رسیدند. روباء به

شتر گفت: داخل شو و ببین که آب تا چه اندازه است. شتر در آب درآمد و گفت: بیا از شکم بالا نیست. رویاه گفت: بله؛ اما شکم تا شکم فرق دارد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املأا بنویسید.
- با استفاده از نشانه‌های (: . !) جمله‌های زیر را نشانه‌گذاری کنید:
 - * روزی شتر و رویاه همراه بودند
 - * رویاه به شتر گفت
 - * رویاه گفت بله

بشنو و بگو

- مفهوم لطیفه‌ها را با زبان ساده بگویید.
- برای کلمه‌های زیر جمله بگویید:
 - * معلم
 - * جنگل
 - * دریا

به دوستانت بگو

لطیفه متن کوتاهی است که گوینده آن را برای سرگرمی و خنده مخاطب و یا شنونده و خواننده نقل می‌کند.

یک لطیفه در کتابچه‌های خود بنویسید که در آن نشانه‌های (. : !) به کار رفته باشد.

ضمیر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، ضمیر و اقسام آن را بشناسند.

ما	من
شما	تو
ایشان	او
آنها	آن

- ۱- کدام یک از شما می‌تواند کلمه‌های داخل چوکات را بخواند؟
- ۲- کی می‌تواند برای هر کلمه یک جمله بگوید؟

- حامد در صنف چهارم درس می‌خواند، او شاگرد لایق است.
- جمشید یک جوان وطندوست است، او هر روز وظیفه‌اش را خوب انجام می‌دهد.
- حمیده و شیلا دختران زحمتکش استند، ایشان با یکدیگر کمک می‌کنند.
- حمید یک کتاب خرید و آن را برایم هدیه داد.
- نرگس و بنفشه کتابخانه می‌روند، آن‌ها به مطالعه کتاب‌های قصه علاقه دارند.
- سیاوش و بکتاش برادران یکدیگر اند. آن‌ها هر روز یکجا به مکتب می‌روند.
- معلم به شاگردان گفت: ما و شما باید همیشه والدین و بزرگان خود را احترام کنیم.

ضمیر کلمه‌یی است که به جای اسم، قرار می‌گیرد و از تکرار آن جلوگیری می‌کند؛ طور مثال: در جمله اول «او» ضمیر می‌باشد که جانشین اسم حامد گردیده است. کلمه‌های ایشان، این، من، ما، تو، شما و آن‌ها، همه ضمیر اند که جانشین اسم می‌گردند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویسی

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و ضمیر را در آن نشان دهید.
- از جمله‌های زیر ضمیرهایی را که جانشین اسم شده اند بیرون نویس کنید.
- بهار کتاب می‌خواند، او کتاب‌های قصه را دوست دارد.
- جمشید به اجمل گفت: تو کار می‌کنی؟
- من و حمید ورزش می‌کنیم، ورزش به صحت ما فایده دارد.
- مژده و فاطمه در باغ قدم می‌زنند، آن‌ها پروانه کوچکی را دیدند.
- احمد از علی و بهار پرسید: شما کتاب خانه می‌روید؟
- ضمیرها را روی تخته بنویسید و درست تلفظ کنید.
- جمله زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و به جای اسم، ضمیر را در جای آن به کار ببرید:

احمد صبح زود از خواب بر می‌خیزد.

بشنو و بگو

- ضمیر چیست؟
- کدام ضمیرها را می‌شناسید؟
- به کلمه‌های (من و تو) چه وقت (ما) می‌گویید؟
- در گروه‌ها تنظیم شده و یک یک جمله بگویید که ضمیر در آن به کار رفته باشد.

به دوستانت بگو

ضمیر کلمه‌یی است که به جای اسم قرار گیرد.

چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که ضمیر در آن به کار رفته باشد.

علم و هنر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

آدمی را اگر هنر باشد

به که با مال و سیم و زر باشد

پرسش‌ها

۱- بیت بالا کدام مفهوم را می‌رساند؟

۲- چه فکر می‌کنید، چرا علم و هنر می‌آموزید؟

تا به آن کار افتخار کنم
تا شب محنت تو، گردد روز
علم باشد کلید هر گنجی
علم آموز تا کسی باشی
به که با مال و سیم و زر باشد

کودکی گفت: من چه کار کنم؟
گفتمش: علم و معرفت آموز
علم باشد دوای هر رنجی
گیرمت در جهان بسی باشی
آدمی را اگر هنر باشد

هر کسی زنده است روزی چند

تا ابد زنده است دانشمند

عباس شهری

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و معنا کنید.
- بیت سوم شعر را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را حلقه کنید:
 - * (حلم، هلم، علم)
 - * (مهنت، محنت، منت)

بشنو و بگو

- مفهوم شعر را با زبان ساده بیان کنید.
- معنای واژه‌های سیم و زر را بگویید.
- در گروه‌ها تقسیم شده، پیرامون آموختن علم و هنر و ارزش آن در زندگی صحبت کنید.

به دوستانت بگو

علم و هنر دوای هر رنجی است. انسان را اگر هنر باشد، بهتر از مال و دارایی است؛ زیرا انسان دانشمند زنده و جاوید می‌باشد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
خرینه، سیم و زر	گنج	۳	علم و دانش	معرفت	۱
همیشه جاویدان	ابد	۴	رنج و زحمت	محنت	۲

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

پاکیزه‌گی محیط

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت پاکیزه‌گی محیط زیست را بدانند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما، چه چیزها باعث آلوده‌گی هوا و محیط زیست می‌شود؟

هفته گذشته شاگردان همراه با معلم خود برای گردش علمی به دامنه کوه رفته بودند. معلم شاگردان را به چند دسته تقسیم کرد. از هر دسته خواست تا به اطراف نگاه کنند و هر چه را می‌بینند و می‌شنوند، یادداشت نمایند. در آخر گزارش خود را دسته جمعی بنویسند.

بعد از گذشت چند روز، شاگردان نوشهای خود را آماده کردند و به صنف آوردن. معلم صاحب از نماینده گروه اول خواست تا مطالب گروه خود را بخواند. آن شاگرد نوشته گروه خود را چنین خواند:

به نام خدا^{الله}

همصنفان عزیز!

همه دوست داریم، در محیط پاک زنده‌گی کنیم. ما باید خانه، کوچه و شهر خود را پاک نگهداریم. در حفاظت و پاکی آن بکوشیم. یک تعداد مردم به

پاکی شهر خود توجه ندارند؛ به طور مثال: بعضی مردم کثافات را در جوی‌ها و کنار سرک‌ها و کوچه‌ها می‌اندازند که این کار باعث کثیف شدن محله، شهر شده امراض گوناگون را به وجود می‌آورد؛ پس لازم است از انداختن کثافات در جوی‌ها و سرک‌ها خودداری کنیم.

علمی صاحب تشکر کرد و گفت: شاگردان عزیز، من خوشحالم که شما به پاکیزه‌گی محیط خود اهمیت می‌دهید و در پاک بودن آن کوشش می‌کنید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله در مورد پاکیزه‌گی محیط زیست در کتابچه‌های خود بنویسید.
- جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب آن در کتابچه‌های خود تکمیل نمایید:
 - * گذشته شاگردان همراه با خود برای علمی به دامنه کوه رفته بودند.
 - * شاگردان عزیز، من که شما به محیط خود اهمیت

بشنو و بگو

- محیط خود را چگونه پاک نگهداریم؟
- پاکی محیط زیست در زندگی ما چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها پیرامون جلوگیری از آلوده شدن محیط زیست صحبت کنید.

به دوستانت بگو

همه دوست داریم در محیط پاک زندگی کنیم، ما باید خانه، کوچه و شهر خود را پاک نگهداریم.

در باره پاکیزه‌گی محیط زیست چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

میرویس نیکه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در مورد شخصیت میرویس نیکه آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- به نظر شما میرویس نیکه چگونه یک شخصیت بود؟

در تاریخ کشور عزیز ما افغانستان نام‌های زیادی از ستاره‌گان درخشان و چهره‌های نامدار به خط زرین ثبت گردیده که قابل احترام خاص و عام می‌باشند، از آن جمله یکی میرویس خان است.

میرویس نیکه در سال ۱۰۸۴ هـ.ق. در کندهار متولد شد. وی علوم مروجہ وقت را در خُردادسالی فرا گرفت و در جوانی به شغل تجارت پرداخت. میرویس خان در سال ۱۱۱۹ هـ.ق. در منطقه کوکران از طرف یک جرگه ملی به حیث رهبر ملی تعیین و به لقب (نیکه) یاد گردید.

میرویس خان در راه اتحاد و همبسته‌گی ملی و دفاع از آزادی مردم ما خدمات بزرگی را انجام داد. این رهبر ملی در سال ۱۱۲۷ هـ.ق. چشم از

جهان فرو بست و در شهر نو کندهار در قریه کوکران به خاک سپرده شد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید:
 - * زرین
 - * رهبر
 - * درخشنان
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- میرویس نیکه کی بود؟
- میرویس خان در کدام سال و چگونه به حیث رهبر تعیین شد؟

به دوستانت بگو

میرویس خان در راه اتحاد و همبسته‌گی ملی و دفاع از آزادی مردم ما خدمات بزرگی را انجام داده است.

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و اسم مرکب را در متن درس نشان داده بتوانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- به نظر شما، آموختن علم و هنر باعث چه می‌شود؟

دانشمندی فرزندان خود را چنین پند می‌داد: ای فرزندانم! هنر بیاموزید که ملک و دولت دنیا قابل اعتماد نیست. سیم و زر همیشه در محل خطر است؛ یا دزد به یکبار ببرد، یا صاحبش کم کم بخورد؛ اما هنر چشم‌هی است زاینده و دولتی است پاینده.

اگر هنرمند از دولت بیفتاد، غم نباشد، که هنر در نفس خود دولت است. هرجا که رود، قدر بیند و در صدر نشیند و بی‌هنر لقمه‌یی چیند و سختی بیند.

وقتی افتاد فتنه‌یی در شام	هرکس از گوشه‌یی فرا رفتند
به گدایی به روستا رفتند	پسران وزیر ناقص عقل
به وزیری پادشاه رفتند	روستازاده‌گان دانشمند

گلستان سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های مرکب را در آن مشخص کنید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را مطابق آنچه در درس خواندید، حلقه کنید:
 - * حنر، هنر، عنر
 - * روصتا، روشتا، روستا

بشنو و بگو

- حکایتی را که خواندید از کی بود؟
- هنر در زندگی انسان چه ارزش و اهمیتی دارد؟
- مفهوم بیت‌های زیر را با زبان ساده بیان کنید:

هرکس از گوشی در شام
به گدایی به روستا رفتند	وقتی افتاد فتنه‌بی در شام
پسران وزیر ناقص عقل
به وزیری پادشاه رفتند	روستازاده‌گان دانشمند

به دوستانت بگو

کتاب ارزشمند گلستان، اثر شاعر و نویسنده معروف، سعدی شیرازی است که به نشر نوشته شده است. بیشتر نوشه‌های آن کوتاه و به شیوه داستان‌ها و نصایح اخلاقی می‌باشد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
نقره	سیم	۵	زر، فلزی است زردرنگ و گران‌بها	طلاء	۱
بالا، مقدم	صدر	۶	جای	محل	۲
گدایی	لقمه‌چینی	۷	بادوام، ابدی	پایینده	۳
طلاء و نقره	سیم و زر	۸	شور و غوغاء، سورش	فتنه	۴

بیت‌های حکایت را حفظ کنید.

هلال احمر

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند، در باره هلال احمر آگاهی حاصل کنند و اسم جمع را در متن نشان دهند.

چو ایستاده ای دست افتاده گیر
کے نیکی رساند په خلق خدای

ره نیک مردان آزاده گیر
کسی نیک پیند به هر دو سرای

پرسش‌ها

- ۱- کی مفهوم شعر بالا را گفته می‌تواند؟
- ۲- هلال احمر به کدام نام‌ها یاد می‌شود؟

~~~~~

هلال احمر یک مؤسسهٔ خیریه است که در حالات مختلف انسان‌های آسیب‌دیده را کمک می‌نماید. ماه نویا هلال سرخ رنگ (🔴) نشان این مؤسسه است. کسانی که این نشان را همراه داشته باشند، می‌توانند آزادانه در میان آسیب‌دیده‌گان رفت و آمد کنند. این مؤسسه به نام‌های هلال احمر و سره‌میاشت یاد می‌شود. وظیفه این نهاد تنها به پرستاری از بیماران و رسیده‌گی به احوال اسیران جنگی محدود نمی‌شود؛ بلکه در دوران صلح نیز ادامه دارد که به آسیب‌دیده‌گان حوادث ناگهانی؛ مانند: زلزله، سیل، برف‌کوچ و ... کمک صورت می‌گیرد. در حقیقت، هدف جمعیت هلال احمر هر نوع کمک به بشر است؛ چنانچه

سعدي شاعر بزرگ هفت صد سال پيش چنين گفته است.

که در آفرینش ز يك گوهرند
دگر عضوها را نماند قرار
نشاید که نامت نهند آدمی

بنی آدم اعضاي يكديگر اند
چو عضوي به درد آورد روزگار
تو کز محنت ديگران بيغمى

سعدي

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

• متن درس را با آواز بلند بخوانید.

• چند جمله بنویسید که در آن اسم جمع به کار رفته باشد.

• چند بیت را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

• چرا هلال احمر را مؤسسه خیریه می‌گویند؟

• از بین اسم‌های زیر اسم جمع و اسم مفرد را دسته‌بندی کرده، در کتابچه‌های تان بنویسید:

۱- مردم

۲- کتاب

۳- قوم

۴- قلم

۵- مکتب

۶- رمه

• در گروه‌ها پیرامون مفهوم شعر سعدی بحث کنید و یک یک تن به نماینده‌گی از گروه خود نتیجه را به دیگران بگویند.

• در باره ت

به دوستانت بکو

هلال احمر یک مؤسسه خیریه است که در حالات ضرورت، انسان‌های آسیب‌دیده را

کمک می‌نماید. این مؤسسه به نام‌های مختلف یاد می‌شود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
کمک	امداد	۳	گرفتار، بندی	اسیر	۱
اصل و نسب	گوهر	۴	غمخواری	پرستاری	۲

در مورد هلال احمر، چند سطر در کتابچه‌های خود بنگارید.

پنسل چگونه اختراع شد؟

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و بدانند که قلم پنسل چطور اختراع شد.

پرسش‌ها

- ۱- به نظر شما، استفاده از پنسل چه وقت آغاز گردید؟
- ۲- از قلم پنسل زیادتر در نوشتن کدام مضامین خود استفاده می‌کنید؟

انسان نخستین بار که به نوشتن آغاز کرد از انگلستان خود استفاده کرد. بعد توسط «پر» بعضی پرنده‌گان، با رنگ بعضی نباتات نوشته می‌کردند. در انگلستان در سال ۱۵۶۴ میلادی یک سنگ نرم کشف گردید که به نام گرافیت یاد می‌شد، گرافیت نوعی کاربن است که توسط آن خط می‌نوشتند و رسامی می‌کردند؛ مگر استفاده از آن مشکل بود. به طریقه‌های مختلف از آن استفاده کردند، تا آنکه آسانترین راه را یافتند. آن‌ها گرافیت را در بین دو توته چوب گذاشته و می‌بستند؛ هر چند این اختراع نوشتنی بود و کمی دست را نیز سیاه می‌کرد، مگر با آن هم استفاده از آن آسان بود. تا اینکه آهسته آهسته با پیشرفت علم، این اختراع به شکل پنسل در آمد و امروز آن را به رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون می‌بینیم و از آن استفاده می‌کنیم.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های جدید را درست تلفظ کنید.
- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود نوشته جاهای خالی آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل کنید:
  - * در ..... در سال ۱۵۶۴م. یک ..... که به نام ..... یاد می‌شد، ..... گردید.
  - * ..... بار ..... توسط ..... خود .....

بشنو و بگو

- اولین بار انسان‌ها توسط چه می‌نوشتند؟
- سنگ گرافیت در کدام سال و در کجا کشف گردید؟
- نوشتن با پنسل چه فایده دارد؟

به دوستانت بگو

در انگلستان در سال ۱۵۶۴ میلادی یک سنگ نرم که به نام گرافیت یاد می‌شد، کشف گردید که توسط آن خط می‌نوشتند و رسامی می‌کردند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
شیوه، روش	طریقه	۲	پیدا کردن، آشکار ساختن	کشف	۱

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برد و در کتابچه‌های خود بنویسید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و عدد را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- نهال‌شانی در سرسبزی محیط زیست چه تاثیر دارد؟

فرید و حمیده برای نهال‌شانی به شهر جلال‌آباد رفتند. دیدند که صدها نفر با شاگردان مکتب یکجا نهال‌شانی می‌کنند.

در این وقت فرید گفت: حمیده جان! پارسال در میله نهال‌شانی در شهر جلال‌آباد بیش از دو هزار شاگرد مکتب اشتراک نموده بودند که از آن جمله سه صد و پیست و پنج نفر آن از مکتب ما بود. ایشان با خود چهار صد نهال آورده بودند تا آن‌ها را بنشانند. حمیده پرسید: نهال‌ها از کدام میوه‌ها بودند؟

فرید گفت: صد نهال narنج, شصت نهال مالته, هفتاد نهال سیب, چهل نهال ناک و آلبالو بود و آن‌ها را در حویلی و اطراف مکتب غرس نمودند.

هنوز دو ماه نگذشته بود که همه نهال‌ها سبز شدند و صحن مکتب ما بسیار مقبول و زیبا معلوم می‌شد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویسی

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اعداد را در آن نشان دهید.
- چند جمله بنویسید که نشانه‌های نوشتاری در آن به کار رفته باشد؛ مثال：
  - در کدام فصل نهال‌شانی می‌کنید؟
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید:

غرس	غرض	غرض
-----	-----	-----

بشنو و بگو

- متنی را که خواندید در مورد چه بود؟
- عدد را تعریف کنید و چند مثال بگویید.
- نشانه‌های داخل چوکات را نام بگیرید:

!	؟	.	:
---	---	---	---

به دوستانت بگو

نهال‌شانی باعث سرسبزی و شادابی وطن ما می‌شود؛ بنابران هر شخص باید در نهال‌شانی سهم فعال بگیرد؛ زیرا نهال‌شانی برای حفظ محیط زیست ضروری است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
حویلی	صحن	۲	کاشتن یا نشاندن نهال	غرس	۱

چند جمله در کتابچه‌های خود بنگارید که ضمیر و عدد در آن به کار رفته باشد.

تأسیسات اجتماعی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و تأسیسات اجتماعی را بشناسند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما، چه چیزها را تأسیسات اجتماعی می‌گویند؟

برای رفع نیازمندی‌های کشور، دولت و حکومت کوشش می‌کند تا فابریکه‌ها، سرک‌ها، پل‌ها، مکتب‌ها، کودکستان‌ها، شفاخانه‌ها و دانشگاه‌ها را اعمار نماید. این‌ها؛ چون به مردم تعلق دارند، به نام تأسیسات اجتماعی یاد می‌شوند. مکتبی که در آن درس می‌خوانیم، شفاخانه‌یی که در آن تداوی می‌شویم، سرک‌هایی که از آن استفاده می‌کنیم، فابریکه‌هایی که برای ما لباس و وسایل ضروری را تهییه می‌کنند و بالآخره مسجد‌هایی که در آن به عبادت خداوند^{الله} می‌پردازیم، پارک‌هایی که در آن برای تفریح و استراحت می‌رویم، همه تأسیسات اجتماعی اند که برای رفع نیازمندی‌های مردم اعمار گردیده اند.

ما شاگردان مکتب باید از این تأسیسات اجتماعی استفاده خوب کنیم.
این مسؤولیت ما است که از همه آن‌ها حفاظت کنیم و اجازه ندهیم که کسی آن‌ها را تخریب کند؛ چرا که همه آن‌ها برای آسایش ما تأسیس شده‌اند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و کلمه‌های جدید را درست تلفظ کنید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برد و در کتابچه‌های خود بنویسید:
  - * تأسیسات
  - * صنایع
  - * مکلف

بشنو و بگو

- از تأسیسات اجتماعی نام ببرید.
- از تأسیسات اجتماعی چگونه حفاظت می‌کنید؟
- در گروه‌ها تقسیم گردیده، پیرامون حفظ و نگهداری تأسیسات اجتماعی صحبت کنید.

به دوستانت بگو

تأسیسات اجتماعی برای رفع نیازمندی‌های مردم تأسیس گردیده‌اند.

لنت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
هنرهای زیبا، کارهای دستی	صنایع	۴	دور کردن	رفع	۱
خراب کردن	تخرب	۵	بنیاد کردن، بنا نهادن	تأسیس	۲
			مسئول و مأمور شدن به انجام کاری	مکلف	۳

ترانه معارف

جان و جهان ما
ای تار و پود ما
اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

افغانستان ما
ای هست و بود ما
بدخواه ظلمتیم
در کسب معرفت

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما
ما کار می کنیم
بار دیگر ترا

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما
بدگرنظر کند
شرمنده دشمنت

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است پوست شعار ما، بس افتخار ما
حافظ ترا خدا
این است روز و شب

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

سید محی الدین راعی